

ISSN 2591-2429

GEOUM

ŠTEVILKA 2

Revija študentov geografije Univerze v Mariboru
2018

GEOum

Revija študentov geografije Univerze v Mariboru

Letnik 2, številka 2, december 2018

ISSN 2591-2429

E-pošta: urednistvo.geoum@gmail.com

Naslov: Društvo študentov geografije Maribor, Koroška cesta 160, 2000 Maribor

Odgovorni urednik: Nina Simonič

Uredniški odbor: Flegar Špela, Flisar Nuša, Jaušovec Jana, Lavrenčič Vito, Simonič Nina

Oblikovanje in računalniški prelom: Flisar Nuša

Lektoriranje: Horvat Nina, Filo Tadeja, Lavrenčič Vito

Avtorji besedil: Arzenšek Špela, Flegar Špela, Grm Urška, Jaušovec Jana, Lajh Andreja, Nerat Aljoša, Rajh Mojca, Repolusk Sara, Slavič Jakob, Simonič Nina, Tjukajev Patricija, Virant Zala, Žižek Urška.

Avtorica logotipa: Pintarič Laura

Fotografija na naslovnici: Pušnik Sven

Tisk: Tiskarna Knjigoveznica Radovljica d.o.o.

Naklada: 50

Financer: Študentski svet Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Oddelek za geografijo Univerze v Mariboru

Revija je brezplačna

VSEBINA

NAGOVORA.....	1
AKTUALNO DOGAJANJE NA ODDELKU.....	2
Božično-novoletno druženje.....	2
Informativni dnevi.....	2
Geo dan.....	3
24 ur z reko Muro.....	3
Študentje geografije na strokovni ekskurziji v Bosni in Hercegovini.....	4
Projekt: razvojne možnosti Pragerskih ribnikov.....	5
Sodelovanje študentov geografije na projektu eVRT - mreža izobraževalnih in bivalnih vrtov.....	5
Brucovanje.....	7
EGEA KOTIČEK.....	8
Izmenjava z EGEA Praga.....	8
Slovenski vikend (Slovenija, Čepovan).....	9
Letni kongres EGEA (Hrvaška, Selce).....	9
Balkanijada 10.0 (Hrvaška, Daruvar).....	9
MARIBOR, OD KOD LEPOTE TVOJE.....	10
GEOGRAFIJA SLOVENIJE.....	11
Maribor – staro mestno jedro ponoči.....	11
GEOGRAFSKI POJAV.....	19
Ekološki odtis, biokapaciteta in uravnoteženost ekološkega stanja.....	19
Učilnica v naravi in učenje na prostem.....	22
Prebivalstvena politika Kitajske in Indije.....	25
STANJE OKOLJA.....	29
Osvetljenost cerkva v Mariboru in okolici.....	29
POGOVOR.....	38
Življenje po študiju geografije – intervju z Mojco Kokot Krajnc.....	38
POTOPIS.....	41
Poletna šola v Brnu.....	41
Jumbo-Jumbo Tanzanija.....	44
Santorini - vulkanski otok sanjskih belih hišk.....	52
KRIŽANKA.....	56
VIRI IN LITERATURA.....	57

NAGOVOR UREDNICE

Pred vami je že druga številka revije študentov geografije Maribor, GEOum. V tokratni številki lahko preberete o smučarskih poteh in progah na Zreškem Pohorju, o starem mestnem jedru Maribora, ekološkem odtisu, učilnicah v naravi, prebivalstveni politiki Azije, potovanju v Tanzanijo, Brno in na Santorini. Seznanjamo vas tudi z aktualnimi dogodki, ki so se odvijali tako na oddelku geografije kot v okviru Društva študentov geografije Maribor.

*Slika 1: Nina Simonič
Vir: Flisar, 2017*

V preteklem letu je bilo veliko »prvih« za naš oddelek in društvo. Izpeljali smo prvi GEO dan, organizirali prvi samostojni dogodek v okviru združenja EGEA, pred kratkim pa smo praznovali tudi prvi rojstni dan društva. Veselimo se prihodnjega delovnega leta in za vas že pripravljamo različne pestre dejavnosti. Vabljeni, da se nam pridružite pri soustvarjanju geografskega dogajanja!

Želim vam prijetno branje in se vidimo nekje v Evropi!

NAGOVOR TUTORKE

Študijsko leto 2017/2018 je bilo moje zadnje leto, v katerem sem delovala kot tutorica. V veliko zadovoljstvo mi je bilo sodelovati tako s študenti kot profesorji na oddelku za geografijo. Zelo sem ponosna na to, kar smo v teh dveh letih, ko sem bila tutorica, dosegli: ustanovili smo geografsko društvo DŠGM, ponovno obudili entiteto EGEA Maribor, začeli z izdajanjem študentske revije GEOum (drugo številko prebirate sedaj), organizirati smo začeli dogodke, ki niso namenjeni samo študentom geografije, temveč tudi širši javnosti, začeli smo se še močneje vključevati v projekte, ki potekajo na fakulteti kot tudi v ožji okolici itd.

Vem, da predajam svoj položaj v zelo sposobne roke, zato ni bojazni, da bi oddelek ostal na tej točki, ampak se bo razvijal še naprej. Kot boste videli v tej reviji in kot ste lahko videli tudi v prvi številki, se geografi ukvarjamo z različnimi stvarmi, kar je posledica širokega spektra gledanja na pojave, ki nam ga geografija nudi.

*Slika 2: Nuša Flisar
Vir: Simonič, 2017*

BOŽIČNO-NOVOLETNO DRUŽENJE

Nuša Flisar

Geografija in medkulturna germanistika (1. letnik 2. stopnje)

nusa.flisar@stundet.um.si

Kot vsako leto poprej smo študenti 18. 12. 2017 organizirali tradicionalno božično-novoletno druženje, namenjeno tako druženju študentom med seboj kot tudi druženju s profesorji. Vsak razred je bil zadolžen za določeno stvar, ki jo je moral prinesiti - tako smo se ob klepetu s profesorji in sovrstniki lahko posladkali z domačimi piškoti, se gredli ob dobrem čaju ali pili sokove. Ob vsem tem nas je v ozadju spremljala božična glasba, da je bilo vzdušje še toliko bolj praznično. Kljub temu da je druženje trajalo samo 2 šolski uri, smo izvedeli veliko anekdot, ki so se pripetile na terenskih vajah, na predavanjih in na projektih čez vso leto tako profesorjem kot študentom. Posebnost tega božično-novoletnega druženja je bila ta, da so se na njem razdelile tudi na novo natisnjene društvene majice. Slogan in karikatura majice sta bila povsem geografska. Navdih za slogan je prišel s strani profesorja Žiberne, ki velikokrat govori o tem, da se geograf nikoli ne izgubi, ampak vedno raziskuje, iz česar sledi, da ni pametno, da bi kdor koli sledil geografu. Slogan: don't follow me, i'm a geographer.

Karikatura je nastala pod ustvarjalno roko Nine Flisar, ki se ji iskreno zahvaljujemo za idejo, trud in vložen čas.

Slika 2: Skupinska fotografija

Vir: Flisar, 2017

INFORMATIVNI DNEVI

Nuša Flisar

Geografija in medkulturna germanistika (1. letnik 2. stopnje)

nusa.flisar@stundet.um.si

Informativni dnevi so v tem študijskem letu potekali od 9. 2. do 10. 2. 2018. Posebnost letošnjih informativnih dni je bila predvsem ta, da so se v avli fakultete predstavila tudi študentska društva. Društvo študentov geografije na tem vsekakor ni manjkalo, saj smo bodočim brucem hoteli pokazati zlasti to, da študij geografije sam po sebi ni dovolj, če ne opravljaš zraven še kakšnih obštudijskih dejavnosti in s tem pridobivaš znanja in kompetence, ki ti v življenju koristijo. Študentke, ki so bile prisotne na stojnici, so delo zelo dobro opravile; čeprav bi se lahko v tem obdobju pripravljale na izpite, so žrtvovale svoj čas in priskočile na pomoč. To samo dokazuje, da smo geografi stvari, v katero verjamemo, popolnoma predani.

GEO DAN

Mojca Rajh

Geografija in biologija (1. letnik 2. stopnje)

mojca.rajh2@gmail.com

21. marca 2018 je v prostorih naše fakultete potekal GEO dan. Od 8:30 do 16:00 je bila v avli FF UM postavljena stojnica Društva študentov geografije Maribor (DŠGM), na kateri je potekala predstavitev društva in dejavnosti v okviru združenja EGEA. Mimoidoči so lahko prelistali prvo številko študentske revije GEOum in si ogledali promocijski material, poskrbljeno pa je bilo tudi za prigrizke in igre. DŠGM je poskrbel tudi za predavanja. V treh sklopih se je odvijalo kar pet predavanj z raznoliko tematiko: Svetlobno onesnaževanje Ptujkega polja, Pomen prometne dostopnosti za razvoj podjetništva v občini Podlehnik, Značilnosti turizma v Prlekiji, Trajnostna energija in Kako potovati za 1 €? Po zadnjem predavanju je sledilo še druženje.

24 UR Z REKO MURO

Mojca Rajh in Špela Flegar

Geografija in biologija (1. letnik 2. stopnje) ter geografija in pedagogika (2. letnik 2. stopnje)

mojca.rajh2@gmail.com in spela.flegar@gmail.com

V petek, 8. 6. 2018, smo študentje geografije Univerze v Mariboru sodelovali pri projektu 24 ur z reko Muro. Sodelovalo nas je pet študentov, različnih letnikov, in sicer: Nastja Fekonja, Špela Flegar, Mojca Rajh, Nina Simonič ter Jakob Slavič. Pripravili smo dve delavnici, poleg tega pa smo na stojnici predstavljali Društvo študentov geografije Maribor ter EGEA Maribor.

Udeleženci delavnice *Spoznajmo tla, po katerih hodimo – analiza prsti* so se naučili, kako nastane prst. Z analizo prsti so se seznanili s prstjo neposredno ob reki Muri ter jo primerjati s tisto na Murskem polju. V že vnaprej izkopani pedološki jami smo opazovali različne horizonte. Poleg tega smo ugotavljali, barvo, strukturo in teksturo vzorcev prsti.

Slika 3: Spust po reki Muri

Vir: Flegar, 2018

Aktivnosti v sklopu delavnice *Svetlobna onesnaženost na območju Veržeja*, zaradi

nevihte, ki je takrat pustošila po Prlekiji, nismo izvedli. Naš namen je bil javnost poučiti o tem, kaj sploh je svetlobno onesnaženje, kaj so vzroki zanj in kakšne so njegove posledice. Svetlobno onesnaženje bi na območju Veržeja izmerili s pomočjo SQM (Sky Quality Meter), poleg tega pa bi opazovali različne tipe in spektre sijalk, ter njihovo razširjenost.

Projekt 24 ur z reko Muro je bil čudovita priložnost, da smo se študentje geografije predstavili, hkrati pa smo z aktivnostmi pokazali, s čim vse se lahko geografi ukvarjamo ter kako široko področje znanj zajema geografija.

ŠTUDENTJE GEOGRAFIJE NA STROKOVNI EKSURZIJI V BOSNI IN HERCEGOVINI

Sara Repolusk
Geografija in Sociologija (3. letnik)
sara.repolusk@student.um.si

Študentje geografije smo se v sklopu predmeta Turistične regije v Evropi že tradicionalno odpravili na strokovno ekskurzijo, ki je potekala med 29. in 31. majem 2018. Pot v Bosno in Hercegovino se je pričela v zgodnjih jutranjih urah, ko smo se z avtobusom odpravili proti našemu prvemu cilju – Sarajevu, pri tem pa smo se ustavili tudi v Banjaluki, Jajcu in Travniku. Zaradi časovne stiske smo v vsakem od krajev imeli le uro in pol časa za ogled mesta in večjih znamenitosti, kot so Muzej 2. zasedanja AVNOJ-a in katakombe v Jajcu ter ogled rojstne hiše Iva Andriča, bosanskega književnika in diplomata, ter trdnjave v Travniku.

Ob prihodu v Sarajevo smo se namestili v hostel, nato pa smo imeli čas za večerjo in sprehod po mestu. Drugi dan smo si najprej ogledali mestne znamenitosti, kot sta Baščaršija in mošeja Gazi Husrev-beg, nato pa se odpeljali še do Sarajevskega predora ob letališču in izvira reke Bosne na obrobju Sarajeva. Pot smo z avtobusom nadaljevali proti Jablanici, kjer smo se ustavili v Muzeju »Bitka za ranjenike na Neretvi« ter si ogledali razstavne eksponate, fotografije in odlomke

*Slika 4: Izvir reke Bune, Blagaj
Vir: Repolusk, 2018*

filma Bitka na Neretvi in se sprehodili do rekonstrukcije mosta, ki so ga zgradili za potrebe snemanja filma leta 1969. Nato smo se odpeljali v Blagaj, kjer smo si pogledali izvir reke Bune. Drugi dan ekskurzije smo zaključili s prihodom v Mostar, kjer smo se namestili v hostlu.

*Slika 5: Študenti geografije v Mostarju
Vir: Lavrenčič, 2018*

Tretji dan smo začeli z vodenim ogledom Mostarja in predstavitevijo glavnih znamenitosti, kot sta stari most in tržnica. Pred prihodom v Slovenijo je sledil še postanek v Međugorju, enem najbolj znanih romarskih krajev v Bosni in Hercegovini, znanem predvsem po domnevnih prikazovanjih Marije. Sledila je vožnja proti Mariboru, kamor smo prispeli v večernih urah.

Študentje smo se na ekskurziji naučili veliko novega o zgodovinskem razvoju Bosne in Hercegovine, njenih naravnogeografskih in družbenogeografskih značilnostih, najpomembnejših turističnih območjih ter o razvoju in geografskih značilnostih Sarajeva in Mostarja, pri tem pa našli tudi čas za druženje in zabavo.

PROJEKT: RAZVOJNE MOŽNOSTI PRAGERSKIH RIBNIKOV

Andreja Lajh

Geografija in zgodovina (1. letnik 2. stopnje)

lajh.andreja@gmail.com

V okviru študentskega projekta ŠIPK RAZPRA smo se v poletnih mesecih štiri študentke iz oddelka za geografijo mudile na Pragerskem, kjer smo raziskovale geografski vidik možnosti, vezanih na bivše glinokopne jame. Pri tem smo sodelovale s študenti gradbeništva in arhitekture, delo pa je potekalo pod budnim očesom pedagoških mentorjev.

Projekt nas je usmeril v zadnji, 13. ribnik, ki se nahaja v neposredni bližini Strelskega centra Gaj. Geografinje smo poskrbele za analizo vode. Ugotovile smo, da je slednja v odličnem stanju, primerna za različne vodne športne aktivnosti, vključno s plavanjem. Podobno velja tudi za sedimentno podlago. Veliko časa smo namenile raziskavam, vezanim na glino. V okolici ribnikov se namreč še zmeraj nahaja veliko kvalitetne gline, na katero bi bilo možno navezati različne dejavnosti, od rokodelskega centra, muzeja opekarstva pa do nekomercialnega izkopa gline za potrebe lokalnega vrtca in osnovne šole. V iskanju idej smo se povezale z lokalno skupnostjo. Tako smo opravile različne intervjuje in delavnice, ki so prispevali pomemben delež našemu raziskovalnemu delu.

*Slika 6: Pogled na 13. pragerski ribnik
Vir: Lajh, 2018*

Kot že omenjeno so v projektu sodelovali tudi študentje gradbeništva in arhitekture. Prvi so izdelali interaktivni turistični zemljevid Pragerskega, bodoči arhitekti pa so s 3D animacijo predstavili svoj predlog ureditve okolice. Projekt smo zaključili 18. septembra, ko smo v Kulturni dvorani Pragersko domačinom predstavili svoje ugotovitve in ideje ter poželi ogromno zanimanja in navdušenja.

SODELOVANJE ŠTUDENTOV GEOGRAFIJE NA PROJEKTU EVRT - MREŽA IZOBRAŽEVALNIH IN BIVALNIH VRTOV

Špela Arzenšek in Danijel Davidović

Geografija in filozofija (absolventka 2. stopnje) ter geografija in filozofija (absolvent 2. stopnje)
arzensekspela@gmail.com ter davidovic.dani@gmail.com

V študijskem letu 2017/2018 je v sodelovanju med Fakulteto za gradbeništvo, prometno inženirstvo in arhitekturo (FGPA), Filozofsko fakulteto (FF), Fakulteto za elektrotehniko, računalništvo in informatiko (FERI), podjetjem Mikro malta d.o.o. in Slovenskim društvom za kulturo vrtov in narodne zbirke rastlin (SVZ) potekal projekt z naslovom eVRT - mreža izobraževalnih in bivalnih vrtov.

V projektu smo sodelovali: študenta geografije Špela Arzenšek in Danijel Davidović (FF), študenti arhitekture Lucija Cvejan, Tjaša Pauko in Dario Dogša (FGPA), študenti informatike in tehnologije komuniciranja Miha Podplatnik, Tilen Hliš in Jaka Zavratnik (FERI), pedagoški mentorici ddr. Ana Vovk Korže (FF) in doc. dr. Melita Rozman Cafuta (FGPA), pedagoški mentor doc. dr. Marko Hölbl (FERI) ter predstavnica podjetja Mikro malta d.o.o. – Tatjana Nekrep Perc in predstavnik SVZ – Gorazd Mauer.

POTEK PROJEKTA

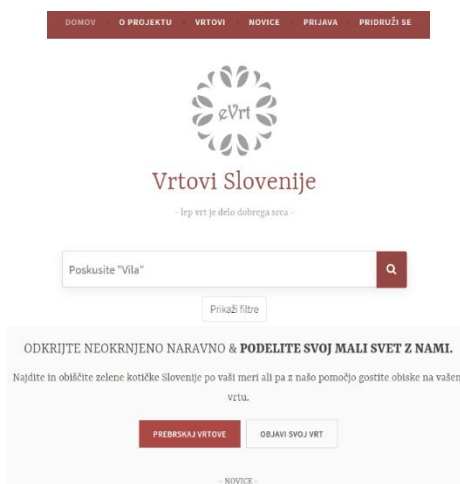
Namen omenjenega projekta je bila vzpostavitev spletne strani, s katero naj bi omogočili povezavo med ponudniki (lastniki) in iskalci (uporabniki) vrtov. V samem začetku smo oblikovali tipe vrtov in se tako osredotočili na pet tipov: izobraževalni – samooskrbni vrt, oblikovan okrasno – bivalni vrt, zbirateljski okrasni vrt, botanični vrt in zgodovinski vrt. Na podlagi omenjene razdelitve je začela nastajati baza podatkov o slovenskih vrtovih, ki predstavlja tako izobraževalne kot tudi turistične priložnosti.

Delo študentov geografije je bilo na samem projektu večplastno. V začetku sva preverila obstoječo ponudbo vrtov in informacij o njih (spletne strani, aplikacije, ipd.). Na podlagi preverjenih podatkov sva izdelala seznam obstoječih javnosti dostopnih vrtov v Sloveniji, ki so bili ob koncu projekta povabljeni k prijavi na spletno stran eVrt. Nato sva oblikovala merila, s katerimi sva prepoznavala značilnosti vrtov na terenu. Ta merila sva razvrstila v več skupin: splošni podatki (ime vrta, naslov, lokacija, lastnik, kontakt, velikost, starost, tip, dostopnost, cenik, čas, raba tal), naravne značilnosti (oblika površja, usmerjenost, podnebje, vodovje, prsti, rastline in živali), ponudba vrta (ciljne skupine, vrsta, vodenje, gradivo, infrastruktura) in ponudba okolice (bližnja naselja, narava, kultura).

Na terenu smo si ogledali in analizirali pet primerov posameznih tipov vrtov. Obiskali in analizirali smo Botanični vrt Tal 2000, Zbirateljski okrasni vrt Rifnik, Okrasno – bivalni vrt Nekrep, Učni poligon za samooskrbo Dole in Mestni park Maribor. S skupinskim delom študentov geografije in arhitekture je nastal nabor podatkov na podlagi opisanih meril ter kartografski prikazi in ortofoto posnetki, ki so opravljeni z dronom.

SPLETNA STRAN eVRT

Po zaključenem pridobivanju podatkov je sledilo njihovo vnašanje na spletno stran, kar so uredili študenti informatike in tehnologije komuniciranja. Končni rezultat petmesečnega dela na projektu predstavlja spletna stran, ki je dostopna na naslovu www.evrt.si. Na spletni strani so vam kot obiskovalcem na voljo podatki o vrtovih, ki so vneseni na stran. Izhodišče spletne strani predstavlja iskalnik vrtov, kjer lahko na podlagi »filtrov« isčemo zelene tipe vrtov. Gumb »Osnovno« vam ponudi osnovne informacije o vrtu (kontakt, splošne značilnosti, naravne in oblikovne značilnosti ter ponudbo vrta). Preko ikon, ki so dodane na stran, je možno dostopati tudi do zunanjih strani, kot so Facebook, Youtube, Instagram in Twitter. Gumb »Galerija« vam ponudi prikaz slik vrta, po katerih se je mogoče pomikati z uporabo navigacijskih gumbov oziroma s povlekom slike v levo in desno. Ponujamo vam tudi gumb »Zemljevid«, s pomočjo katerega razberete točno lokacijo vrta, ki je označena z markerjem. Spletna stran je opremljena tudi z gumbom »Tloris«, kjer so v PDF formatih shranjeni tlorisi vrtov.

Slika 7: Naslovna stran spletne strani eVRT

Rezultat projekta je predstavljen v različnih revijah, časopisih, spletnih straneh in radijskih oddajah (Večer, Dnevnik, Finance, Rože in vrt, Zeleni raj, Kvadrati, Radio Maribor, Val 202). Projektna skupina je projekt predstavila tudi na mednarodnem kmetijsko – živilskem sejmu Agra v Gornji Radgoni. Rezultate bomo predstavili tudi v knjigi, ki bo izšla v tem letu.

Slika 8: Nekateri udeleženci projekta na javni predstavitvi rezultatov

Vir: Davidovič, 2018

BRUCOVANJE

Urška Žižek

Geografija in pedagogika (3. letnik)

urska23.zizek@gmail.com

V torek, 27.11.2018, je v restavraciji Piano potekalo tradicionalno geografsko brucovanje. Dogodka so se udeležili študentje geografije iz vseh študijskih smeri ter profesorja. Vsi smo nestrpnost pričakovali bruce, saj smo 3.letniki za njih pripravili zanimive igre. Preden smo jih sprejeli med polnopravne člane geografskega oddelka, so prvi letniki morali premagati kar nekaj izzivov skozi igre. Pri zabavnih igrah so sodelovali tudi študentje iz višjih letnikov. Po končanih igrah je sledila pogostitev ter sproščeno druženje ob glasbi in plesu.

Slika 9: Brucovanje

Vir: Tjukajev, 2018

IZMENJAVA Z EGEA PRAGA

Patricija Tjukajev

Geografija in pedagogika (1. letnik magisterija)

patricija.tjukajev94@gmail.com

Kako aktivno in nekoliko drugače izkoristiti prvomajski oddih? Mi smo se odločili za izmenjavo z EGEA Praga. Po dolgem (beri skoraj enoletnem) dogovarjanju, številnim študijskim obveznostim in obštudijskem kratkočasnju smo končno uspeli najti termin, ki je ustrežal tako

Slika 1: Prvi del izmenjave (Český ráj)

Vir: Růžička, 2018

nam, študentom geografije iz Maribora, kot tudi študentom geografije iz Prage. 27. aprila smo se v nočnih urah odpravili na dolgo, precej neudobno avtobusno vožnjo proti češki prestolnici. S krajšimi postanki na poti, povsem neprespani in lačni smo v jutranjih urah prispeli na glavno avtobusno postajo v Pragi, kjer sta nas nasmejanih obrazov pričakala Milan in Jakub, glavna »krivca«, da je do izmenjave sploh prišlo. Z njima sva namreč dve članici EGEA Maribor navezali stik že lansko leto na obisku v Pragi, ta obisk pa sta nam Milan in Jakub nekaj mesecev po tem vrnila v Mariboru, še bolj pa so se naša prijateljstva

okrepila na lanskoletnem letnem kongresu na Poljskem. Izmenjava na Češkem je trajala pet dni, v teh dneh pa so nam študenti predstavili center mesta Praga, pokazali kar nekaj skritih in manj znanih kotičkov te stare prestolnice ter nam razkazali bližnjo in širšo okolico mesta. Odpravili smo se v naravni rezervat Češki raj, bližnjo vas Karlštejn, kjer smo si ogledali grad in bližnji opuščeni kamnolom Velka Amerika, ki se ponaša s čudovitim razgledom, zadnji dan pa smo se z ostalimi študenti geografije v Pragi podružili ob reki Vltavi, katero smo v nočnih urah okupirali s kajaki.

Nad prvim delom izmenjave smo bili vsi zelo navdušeni, zato smo se (za razliko od prve izmenjave) zelo hitro dogovorili za drugi del izmenjave v Mariboru. Vsi smo se strinjali za drugo polovico avgusta, ko nam je svoj »obisk« vrnilo šest študentov z EGEA Praga. Ker je Slovenija relativno majhna država, znana po svoji hitri prehodnosti in številnih naravnih znamenitostih, smo goste popeljali po različnih koncih Slovenije. Obiskali smo Gorenjsko, Savinjsko, Pomursko in Štajersko regijo, študentje pa so bili najbolj navdušeni nad prelepimi panoramami vinorodnih goric, turistično okupiranim Bohinjem in osvežujočim mariborskim sladoledom. Po šestih dneh so se naše poti zopet ločile, kljub temu pa ostajamo v stikih, da se na prihodnjih EGEA dogodkih zopet srečamo.

Slika 2: Drugi del izmenjave (Vinarium, Lendava)

Vir: Flisar, 2018

SLOVENSKI VIKEND (SLOVENIJA, ČEPOVAN)

Nina Simonič

Geografija in sociologija (1. letnik 2. stopnje)

nina.simonic@gmail.com

V letošnjem letu smo marca organizirali prvi slovenski vikend. V trodnevnem izobraževalnem dogodku smo se družili člani vseh treh slovenskih entitet, in sicer Maribora, Kopra in Ljubljane. Namen dogodka je bil začetek sodelovanja vseh treh entitet in društev, ter prihodnja razširitev sodelovanja na vse tri oddelke za geografijo v Sloveniji. DŠGM je tako sodeloval v organizacijskem odboru, dogodka pa so se udeležili trije člani. Organizacijska ekipa si je zastavila cilj, da dogodek postane tradicija in se organizira vsako leto.

LETNI KONGRES EGEEA (HRVAŠKA, SELCE)

Nina Simonič

Geografija in sociologija (1. letnik 2. stopnje)

nina.simonic@gmail.com

V letošnjem septembru je na Hrvaškem potekal 30. letni kongres združenja EGEEA, ki se ga udeležijo študenti iz celotne Evrope. Na njem sta dve članici zastopali barve EGEEA Maribor, kjer smo predstavili svoje delovanje v preteklem letu in si skupaj z drugimi geografskimi kolegi iz Evrope zastavili cilje za prihodnje delovno leto. Kolegom iz EGEEA Zagreb še enkrat čestitamo za uspešno izpeljan dogodek. V prihodnjem letu bo letni kongres v organizaciji EGEEA Praga in Brno.

BALKANIJADA 10.0 (HRVAŠKA, DARUVAR)

Nina Simonič

Geografija in sociologija (1. letnik 2. stopnje)

nina.simonic@gmail.com

Oktobra je bila organizirana že 10. tradicionalna Balkanijada, na kateri smo se družili študentje iz držav bivše Jugoslavije. Spoznavali smo predvsem probleme ruralnega območja Slavonije, udeleženci smo spoznali to območje skozi geografske značilnosti, glasbo in kulturo. Strokovni del je zajemal regionalno identiteto in demografske procese, ki predstavljajo problem na izbranih območjih. Prezentirano je bilo tudi območje Štajerske in Maribora s strani naših udeležencev Balkanijade. Na uradnem sestanku so predstavniki vseh entitet predali naslednjo organizacijo Balkanijade Mariboru. Tako, da se naslednje leto vidimo v totem našem Mariboru.

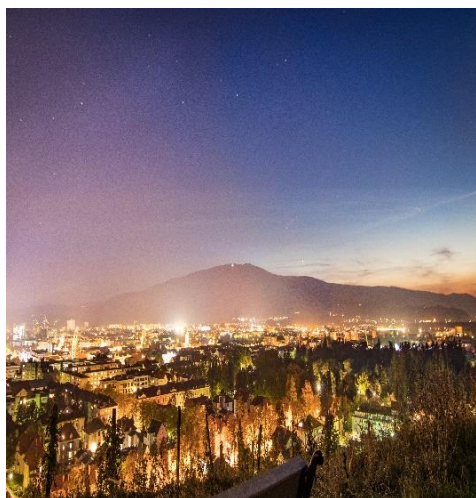
Slika 3: Udeleženci Balkanijade 10.0

Vir: Simonič, 2018

MARIBOR, OD KOD LEPOTE TVOJE!

V letošnjem študijskem letu (2018/2019) smo študenti z oddelka za geografijo izdali drugo številko naše študentske revije GEOum. Do začetka študijskega leta smo imeli zbrane vse članke, potrebovali smo le še pravo fotografijo za naslovnico. Tako smo razpisali fotografski natečaj z naslovom: »Maribor, od kod lepote tvoje«, na katerem je lahko sodeloval vsakdo, ki je v objektiv ujel svoj najljubši prizor na temo mesta Maribor. Seveda ni bilo potrebno biti profesionallec, veseli smo bili vsake prejete fotografije. Najlepša v očeh občinstva in strokovne komisije sedaj krasi našo naslovnico.

Radi bi se zahvalili vsem sodelujočim za poslane fotografije. Izbira zmagovalne fotografije je bila težko delo. Upamo, da bomo tudi v prihodnje tako uspešno izvedli fotografske natečaje in z nagradami osrečili še kakšnega nadobudnega fotografa.

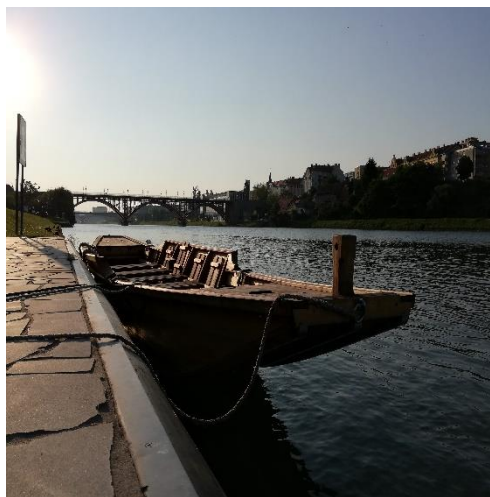
*Slika 1: Maribor pred meglo
Vir: Pušnik, 2018*

*Slika 2: Rapsodija metulja
Vir: Mrak, 2018*

*Slika 3: Maribor
Vir: Tršinar, 2018*

*Slika 4: Maribor je na #tekočem
Vir: Slavič, 2018*

MARIBOR – STARO MESTNO JEDRO PONOČI

Urška Grm
Geografija in zgodovina (absolventka magisterija)
grm.urska@gmail.com

Izvleček

V članku proučujemo staro mestno jedro Maribora ponoči. Zaradi spremenjenih ekonomsko-socialnih struktur mestnega prebivalstva se aktivnosti v mestu ne odvijajo več samo podnevi, temveč se vse bolj raztezajo v noč. Mestno jedro ima svoj utrip tudi ponoči, le da je intenziteta in lokacija dejavnosti drugačna kot podnevi. V prispevku se osredotočamo na vrsto dejavnosti ter njihovo prostorsko in časovno razporeditev preko noči. Uporabljene metode dela so terensko kartiranje, kartografski prikaz ter analiza in sinteza pridobljenih podatkov.

Ključne besede: mestno jedro, Maribor, mesto ponoči, prostorska struktura noči, časovna struktura noči

1. Uvod in namen

S spreminjanjem življenjskih navad mestnega prebivalstva se spreminja tudi utrip dogajanja v mestih. Dokaj stroga meja med dnevom (čas dela, izvajanja aktivnosti) in nočjo (prosti čas, čas počitka), ki je bila v veljavi v industrijskem obdobju, se počasi briše. Dejavnosti se vse bolj vlečejo v noč, zato mestno življenje ponoči ne zamre. Spremeni se le vrsta dejavnosti, ki jih prebivalci izvajajo ter intenzivnost in kraj izvajanja. Daljša se delovni čas trgovin, fleksibilni delovni čas pomeni proizvodnjo tudi ponoči, nekatere storitvene dejavnosti, predvsem gostinske, zaživijo šele ob večeru in zgodnji noči, prebivalstvo se rekreira tudi ob večernih urah, začetek športnih in kulturnih prireditev se pomika na vse kasnejše ure in se zavleče dolgo v noč ipd. Podnevi imajo mesta en izgled (kraj potrošnje, proizvodnje, storitev ipd.), ponoči pa lahko tudi povsem drugačnega. Zaživijo drugi deli mestnega jedra kot čez dan, prav tako so prisotne druge socialne skupine kot v preostalih delih dneva. Posledica teh sprememb je, da nočna podoba mesta postaja enako pomembna kakor dnevna.

Namen prispevka je predstaviti utrip mestnega jedra ponoči. Prikazali bomo, katere dejavnosti se pojavljajo v starem mestnem jedru ponoči, na katerih lokacijah in ob katerih urah.

2. Metodologija

Metode dela, ki smo jih uporabili pri nastajanju prispevka so deskriptivna metoda, terenski popis, kartiranje in analiza. Z deskriptivno metodo smo predstavili teoretično izhodišče in dognanja iz obstoječe strokovne literature. Z opazovanjem in kartiranjem na terenu smo zbrali podatke o vrsti dejavnosti ponoči ter njihovi krajevni in časovni razmestitvi. Ugotovitve oziroma časovno in krajevno razporeditev nočnih dejavnosti smo prikazali s kartografskim materialom, ki smo ga izdelali v programu CorelDRAW. Nazadnje smo z analizo pridobljenih podatkov in izdelanih kart izdelali sintezo, v kateri smo podali svoje ugotovitve.

3. Relevantni elementi za določanje nočne podobe mesta

Mesto je kompleksen družbeni pojav, katerega značilnosti so koncentracija prebivalcev in posledično visoka gostota poseljenosti, koncentracija objektov in drugih grajenih struktur, koncentracija gospodarskih dejavnosti ter koncentracija kulturnih in duhovnih simbolov. Vsebinsko ga lahko razumemo na štiri osnovne načine: kot fizično tvorbo, ekonomsko tvorbo, socialno skupnost in kulturni fenomen; naloga urbane geografije pa je, da spozna mesto v vseh naštetih razsežnostih (Rebernik, 2008). Dandanes urbana geografija več ne preučuje mesta kot

celote, ampak po posameznih segmentih. Vsebinska področja, ki jih urbana geografija proučuje so: razmestitev pojava (prostorski vzorec, kje je kaj), pojavne oblike (vrste pojava, kakšno je), spreminjanje in transformacija pojava in prostorskega vzorca (nekoč – danes) ter socialne, kulturne, ekonomske in ekološke vsebine pojava (Drozg, 2016).

Sodobna mesta imajo drugačen časovni ritem kot tista v industrijskem obdobju, ki so poznala zgolj čas dela in prosti čas. Mesta so takrat živela v določenem časovnem ritmu: delovni čas, odpiralni čas trgovin, uradovalni čas, vozni red javnega prometa. Posledično so bili meščani vajeni ob določenem času, na določenem mestu opravljati določeno dejavnost. Sodobna mesta pa "živijo" 24 ur na dan in vse dni v tednu. Prebivalci delajo pozno zvečer in zgodaj zjutraj, pri čemer govorimo o fleksibilnem delovnem času, trgovine so odprte tudi ob nedeljah, čas rekreacije je razpršen čez celoten dan ipd. Nočna podoba mesta tako postaja enako pomembna kakor dnevna (Drozg, 2016).

Mestno življenje s temo ne zamre, spremenijo se le dejavnosti, ki jih prebivalci izvajajo, njihova intenzivnost in kraj izvajanja. Aktivnosti se preko dneva vse bolj širijo tudi v noč. Prav tako so ponoči aktivne nekatere socialne skupine, ki podnevi niso. Ponoči se ne izvajajo samo socialne dejavnosti, ampak je v delu noči mogoče opraviti tudi vse več gospodarskih dejavnosti in vsakodnevnih opravil. Drozg (2016) ugotavlja, da je ta pojav posledica ekonomskih zakonitosti sodobnega kapitalizma in podaljševanja ekonomske aktivnosti, večje ponudbe storitev in dejavnosti, vse večje socialne diferenciacije, novih življenjskih stilov, fleksibilnega delovnega časa in novih socialnih omrežij.

Število in intenziteta dejavnosti v mestu se tekom noči spreminjata, vključno s spreminjanjem števila uporabnikov in krajev, kjer se te dejavnosti pojavljajo. Kraji, kjer se aktivnosti izvajajo tudi ponoči, so:

- kraji potrošnje (trgovine, ekonomsko aktivna območja),
- kraji produktivnega dela (delo v industriji in storitvenih dejavnostih),
- kraji zabave in nočnega življenja,
- kraji nočne podobe mesta,
- kraji družbeno nesprejemljivega ravnanja (Drozg, 2016).

Število dejavnosti in krajev, kjer se te dejavnosti ponoči izvajajo, narašča. Tako se npr. širita zabava in nočno življenje, večerno/nočno nakupovanje, čas začetka številnih športnih prireditev se je prestavil na zgodnji del noči. Prav tako čas začetka kulturnih prireditev, ki se pogosto zavlečejo dolgo v noč. Posebno intenzivne so ponoči tudi dejavnosti, katerih namen je zagotavljanje varnosti tako ljudi, kot tudi imetja. Zaradi izmenskega dela pa je povsem vsakdanje postalo tudi delo v nočnih izmenah v industrijskih obratih (Drozg, 2016).

4. Staro mestno jedro ponoči

Prostorski in časovni okvir

Prispevek prikazuje proučevanje nočnega življenja v mariborskem starem mestnem jedru, ki sega od Strossmayerjeve ulice na zahodu, Gregorčičeve ulice na severu, Ulice škofa Maksimilijana Držečnika na vzhodu in do reke Drave na jugu.

Časovni okvir je omejen na noč, na čas med sončnim zahodom in vzhodom oz. na tisti del dneva, ko ni naravne svetlobe, se pravi, ko je sonce pod obzorjem. Ker se dolžina noči in čas nastopa noči tekom leta spreminjata, noči ne moremo povsem točno opredeliti. Poleti noč nastopi pozneje in traja manj časa, pozimi pa nastopi prej in traja dlje časa (Drozg, 2016). Ne glede na

letni čas, smo v prispevku upoštevali kraje, kjer se dejavnost odvija med 20. uro zvečer in 5. uro zjutraj.

Karta 1: Staro mestno jedro Maribora (Drozg, 2016)

Kraji potrošnje in kraji dela

Pri terenskem kartiranju smo ugotovili, da se v mariborskem mestnem jedru nahajata le dve trgovini, ki sta odprti po 20. uri zvečer, in sicer Spar City na Trgu svobode, nasproti mestnega gradu in trgovina Hofer pri mariborski tržnici, obe z delovnim časom do 21. ure. Večina ostalih trgovin v mestnem jedru je odprtih do 19. ure, medtem ko se nakupovalna središča (npr. Europark, Qlandia), ki so odprta do 21. ure, nahajajo izven mestnega jedra. Med kraje potrošnje smo uvrstili tudi pekarno Drava na Koroški cesti, ki je od nedelje do četrтка odprta do ene ure zjutraj, ob petkih in sobotah pa do polnoči.

V mestnem jedru ponoči ni aktivnih krajev dela, kamor spadajo proizvodni obrati in ustanove oz. servisne službe, ki skrbijo za varnost prebivalcev (policijske postaje, bolnišnice, zdravstveni domovi, gasilski domovi, reševalne postaje, pošta ipd.). Proizvodne dejavnosti in ustanove te vrste, ki delujejo ponoči, se nahajajo v industrijskih conah in širšem središču mesta, ne pa v samem jedru.

Karta 2: Kraji potrošnje (Grm, 2017)

Kraji zabave in nočnega življenja

Kraje zabave in nočnega življenja smo analizirali z več različnih stališč. Najprej smo določili kje se kraji zabave in nočnega življenja v mestnem jedru nahajajo, ter jih razdelili v tri skupine. V prvo skupino sodijo bari, lokali, klubi in vinoteke, torej kraji, ki nudijo gostinske storitve ter zabavo ob predvajani ali živi glasbi. Sem smo vključili tudi restavracije in slaščičarne, ki so odprte po 20. uri. Kraje zabave in nočnega življenja smo kartografsko prikazali in sicer na štirih različnih kartah. Prve tri prikazujejo razporeditev krajev zabave z gostinsko ponudbo in njihovo razdeljenost glede na odpiralni čas: prva karta med tednom (od ponedeljka do četrтка), druga med vikendom (v petek in soboto) ter tretja v nedeljo. Četrta karta razvršča kraje zabave glede na vrsto gostinske ponudbe.

Karta 3: Kraji zabave in nočnega življenja med tednom (pon-čet) (Grm, 2017)

Karta 3 prikazuje, kateri deli mestnega jedra so med tednom, od ponedeljka do četrтка, najbolj živi v nočnih urah. Največ je lokalov, ki so odprti le do 22. ure ali do polnoči. Predvsem lokali na Grajskem trgu in v bližnjih ulicah med tednom ne obratujejo dlje kot do 22. ure. Lokalov, ki so med tednom odprti do polnoči je največ na Poštni ulici in na obrežju Drave. Le nekaj krajev zabave pa je med tednom obiskovalcem na voljo tudi po polnoči. To so Jazz club Satchmo, KGB, Papagayo in Choco ter kluba Fuego in Takos v Mesarskem prehodu.

Karta 4: Kraji zabave in nočnega življenja med vikendom (pet-sob) (Grm, 2017)

Iz Karte 4 je razvidno, da se nočno življenje v mariborskem mestnem jedru najbolj razživi konec tedna, v petek in soboto. Takrat nekoliko dlje kot med tednom obratujejo nekateri lokali na Grajskem trgu in v bližnjih ulicah. Predvsem pa so dlje odprti kraji zabave in nočnega življenja na Poštni ulici, na Lentu ter Glavnem trgu in bližnjih ulicah. Če med tednom le šest lokalov od enainpetdesetih obratuje dlje kot do polnoči, je teh lokalov konec tedna več kot polovico. Večina lokalov na Poštni ulici in Lentu je konec tedna odprta do 2. ure zjutraj. Do zgodnjih jutranjih ur (4., 5. ura) so odprti Papagayo, Choco, Mandel Cafe, Takos, Fuego in Jazz club Satchmo.

Karta 5: Kraji zabave in nočnega življenja v nedeljo (Grm, 2017)

Za primerjavo s tedensko in vikend ponudbo krajev zabave v mestnem jedru, Karta 5 prikazuje, kako dolgo so obravnavani lokali odprti v nedeljo. V nedeljo je odprta samo približno polovica lokalov, še ti v veliki meri do 22. ure in noben po polnoči. Najdlje, do polnoči, obratujejo lokali na Poštni ulici in na obrežju Drave. Ugotavljamo, da je življenje v mestnem jedru ob nedeljah zelo umirjeno, če sploh lahko govorimo o njem.

Karta 6: Kraji zabave in nočnega življenja glede na vrsto ponudbe (Grm, 2017)

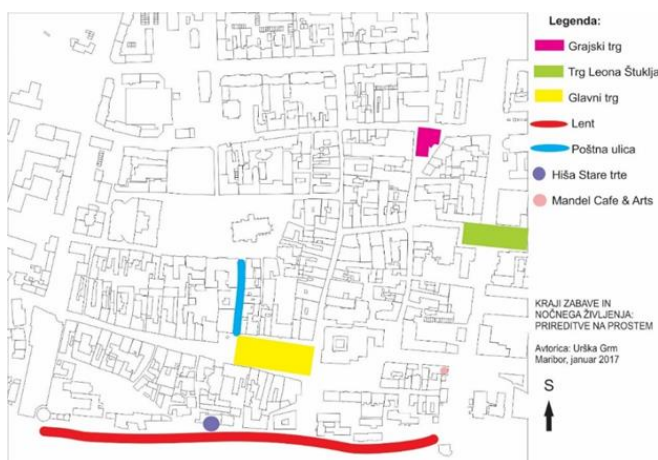
Na Karti 6 so prikazani kraji zabave in nočnega življenja v mestnem jedru glede na vrsto gostinske ponudbe, ki jo nudijo. V mestnem jedru je precej restavracij in kombinacij

restavracija-kavarna (npr. Astoria, Pri Florjanu, Rotovž), restavracija – vinoteka (npr. Rožmarin). Najdemo tudi dve vinoteki, Rožmarin in Vodni stolp, ter dve slaščičarni, Slaščičarna Ilich in Slaščičarna Iglu. Klubi se nahajajo na Strossmayerjevi (Jazz club Satchmo), KGB na Vojašniškem trgu, Fuego in Takos na Lentu, klub pa imata tudi restavraciji Rotovž in Rožmarin. Na Poštni ulici je pogosta ponudba kavarn v kombinaciji s hrano.

Karta 7: Kraji zabave in nočnega življenja s kulturnimi dogodki v pokritih prostorih (Grm, 2017)

Karta 7 prikazuje kraje nočnega življenja, kjer se odvijajo gledališke, filmske, glasbene ali druge kulturne predstave v živo, in ki imajo v ta namen postavljene odre. Edini kraj zabave z večjo pokrito dvorano/odrom v mestnem jedru je Slovensko narodno gledališče Maribor. Kulturnim in glasbenim dogodkom v živo v pokritih prostorih je moč prisostvovati še v Jazz klubu Satchmo na Strossmayerjevi ulici, v Vetrinjskem dvoru na Vetrinjski ulici, Kavarnici Rokaj na Lentu, Salonu uporabnih umetnosti na Glavnem trgu in v Kulturno Glasbenem Brlogu (KGB) na Vojašniškem trgu. Dogodki se tukaj odvijajo z različno časovno periodo, ponekod pogosteje, drugod le tu in tam, predvsem pa ob koncih tedna.

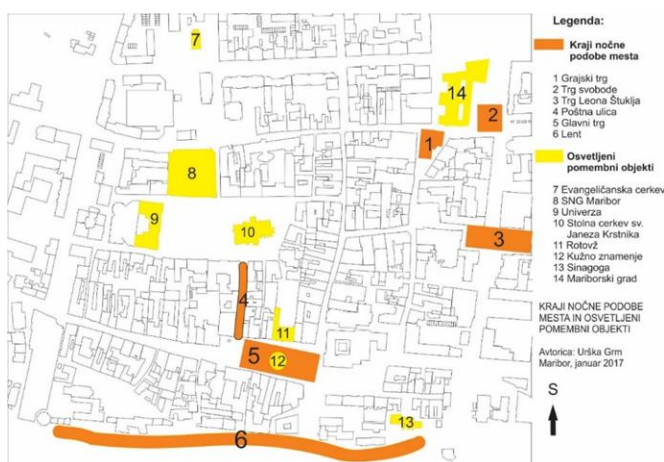
Karta 8: Kraji prireditev na prostem (Grm, 2017)

V mestnem jedru se nahajajo tudi kraji zabave, kjer se redno ali občasno odvijajo prireditve na prostem. Te kraje prikazuje Karta 8, na njih pa se tekom leta odvija večje število prireditev, med drugim Festival Borštnikovo srečanje poteka vsako leto (10 dni) v drugi polovici oktobra, v Slovenskem narodnem gledališču in je eden osrednjih kulturnih dogodkov v mestu in obenem najstarejši gledališki festival v Sloveniji. Glasbeni Festival Maribor se odvija v različnih mariborskih koncertnih dvorinah, od tega se v mestnem jedru nahajata SNG in Vetrinjski dvor, ter na trgih mariborskega starega mestnega jedra. Festival Lent je kulturni, glasbeni, gledališki, športni in kulinarčni dogodek, primarno lociran na Lent, obrežje reke Drave. Festival Stare trte poteka oktobra in novembra, primarno na Lentu, pred in v hiši Stare trte, nekateri dogodki pa tudi na Trgu Leona Štuklja. V mestnem jedru se odvija tudi kulturni Festival Performa in Platforma, po trgih starega mestnega jedra pa tudi številni koncerti, pustno dogajanje, praznični december itd., od tega največ na Trgu Leona Štuklja. Omenjeni dogodki prinesejo večjo koncentracijo obiskovalcev kot vsakodnevno dogajanje med tednom ali konec tedna, se pa izvajajo le občasno, z vrhunci kulturne ponudbe v mesecu maju, juniju, septembru in decembru (Drozg, 2016). Iz karte je razvidno, da so kraji prireditev na prostem v mestnem jedru predvsem trgi: Grajski trg, Trg Leona Štuklja in Glavni trg, Poštna ulica in obrežje reke Drave, tj. Lent.

Kraji nočne podobe mesta

V mestu se pojavljajo razlike med nočno podobo mesta med delovniki in vikendom, saj se več dejavnosti v mestnem jedru izvaja ob koncih tedna. Prav tako prihaja do razlik med nočno podobo mesta v hladni in topli polovici leta, saj obiskovalci poleti pogosteje uporabljajo terase gostinskih lokalov, pa tudi prireditev v mestu je v toplejših mesecih več.

Mestno jedro ima ponoči drugačno podobo kot podnevi, saj naravno svetlobo takrat nadomesti umetna, ali pa deli mesta ostanejo v temi. Tako se oblikujejo kraji, kjer se z načrtno osvetlitvijo ustvari nočna podoba mesta. Umetna svetloba ponoči osvetljuje ulice, pa tudi pomembne objekte, kot so monumentalne stavbe, sakralni objekti, obeležja in spomeniki. Osvetljenost mesta ponoči ima funkcijo zagotavljanja varnosti in orientacije v mestu, hkrati pa premišljena osvetlitev lahko ustvari posebno vzdušje, ki posamezne kraje naredi privlačne za obiskovalce (Drozg, 2016).

Karta 9: Kraji nočne podobe mesta in osvetljeni pomembni objekti (Grm, 2017)

Karta 9 prikazuje kraje nočne podobe mesta, med katere smo zaradi načrtne osvetlitve in vzdušja, ki je s tem ustvarjeno, uvrstili Grajski trg, Trg svobode, Trg Leona Štuklja in Glavni trg ter Poštno ulico in Lent, ki v mestu še posebej izstopata po živahnosti nočnega dogajanja. Med osvetljene pomembne objekte v mestnem jedru pa sodijo Evangeličanska cerkev, Slovensko narodno gledališče Maribor, Univerza v Mariboru, Rotovž, Kužno znamenje, Sinagoga in Mariborski mestni grad.

5. Sklepne ugotovitve

Nočna podoba mesta in aktivnosti, ki se tam izvajajo ponoči, so še kako pomembne, saj življenje v mestu ponoči še zdaleč ne zamre. Spremeni pa se vrsta dejavnosti, njihova intenziteta in prostorska razporeditev. Naš namen je bil ugotoviti, katere dejavnosti se v mestnem jedru izvajajo ponoči, v katerih delih mesta in kako dolgo.

S terenskim kartiranjem in analizo pridobljenih podatkov smo kraje, kjer se aktivnosti izvajajo tudi ponoči, razdelili v štiri kategorije in jih podrobneje predstavili. Prva in druga kategorija sta kraji potrošnje in kraji dela, ki smo ju zaradi majhnega obsega pojavnosti v mestnem jedru združili. Aktivnih krajev dela v smislu industrijske proizvodnje ali terciarnih dejavnosti (z izjemo gostinskih storitev) v mestnem jedru Maribora ponoči ni. Prav tako se tam nahajata le dve trgovini, vsaka na svojem skrajnem robu mestnega jedra, ter ena pekarna, ki obratuje do polnoči oz. enih zjutraj.

Najbolj obsežna kategorija za analizo so bili kraji zabave in nočnega življenja. Te kraje smo kartografsko prikazali glede na prostorsko razmestitev in časovno strukturiranost. Kot je bilo pričakovati, je dogajanje v mestnem jedru ponoči najbolj živahno konec tedna, ob petkih in sobotah, najmanj pa v nedeljo, ko skoraj polovica gostinskih lokalov ne obratuje. Poleg časovne razporeditve čez teden, smo analizirali tudi strukturiranost same noči in kartografsko prikazali, kateri deli mestnega jedra so aktivni do 22. ure, kateri do polnoči in kateri še kasneje. Če k temu dodamo še kategorijo krajev nočne podobe mesta, lahko ugotovimo, da je dogajanje v mariborskem mestnem jedru ponoči najbolj intenzivno na obrežju reke Drave, na Poštni ulici, na Glavnem trgu, Grajskem trgu in Trgu Leona Štuklja. Pri tem velja poudariti tudi to, da je nočno dogajanje na omenjenih lokacijah izrazito intenzivneje v času izvajanja festivalov, koncertov in drugih dogodkov, ter da se poznajo razlike med toplo in hladno polovico leta, saj je kulturna ponudba v mestu bolj pestra v poletnih mesecih, medtem ko pozimi dogajanje poživijo predvsem prireditve v decembru.

Na koncu pa lahko ugotovimo še, da je dogajanje v starem mestnem jedru Maribora izven zgoraj izpostavljenih lokacij ponoči precej umirjeno, in da tudi tisti predeli zaživijo predvsem v poletnih mesecih in v času večjih organiziranih dogodkov.

GEOGRAFSKI POJAV

EKOLOŠKI ODTIS, BIOKAPACITETA IN URAVNOTEŽENOST EKOLOŠKEGA STANJA

Patricija Tjukajev

Geografija in pedagogika (1. letnik 2. stopnje)

patricija.tjukajev94@gmail.com

Obdobje nenehne gospodarske in materialne rasti ter hiter napredek znanosti in tehnologije so področja, ki najbolj zaznamujejo 21. stoletje. Človek živi iz dneva v dan z varljivim občutkom moči, ki mu jo daje napredek, ne zavedajoč se tega, da je sam le delček v mozaiku narave, od katere je odvisno njegovo življenje in obstoj.

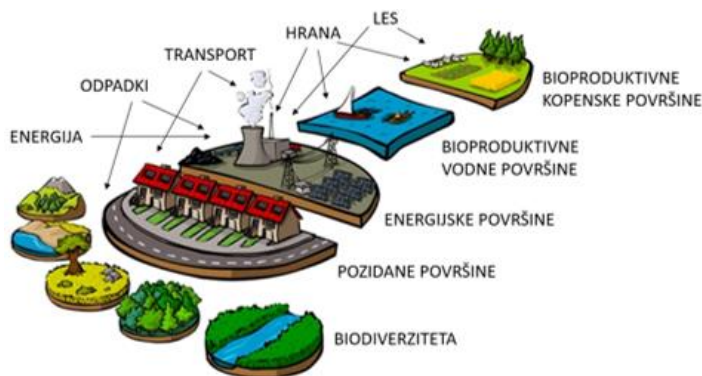
Ko je govora o življenju na planetu Zemlja, pogosto izpostavljamo obnovljive oziroma neomejene in neobnovljive oziroma omejene zaloge naravnih virov, brez katerih si življenja sploh ne predstavljamo. Po tej delitvi med obnovljive naravne vire prištevamo energijo sonca, vetra, vode in biomaso, med neobnovljive pa premog, nafto, zemeljski plin in jedrsko energijo. Večina bi se s takšno delitvijo naravnih virov strinjala, vendar pa je človeštvo v zadnjih dvesto letih postalo močna globalna sila, ki s svojim vplivom povzroča trajne spremembe na planetu. Te spremembe so povezane tudi z delitvijo naravnih virov. Antropogeni vpliv človeka na okolje je namreč v zadnjih letih postal tako močan, da obnovljivih virov ne moremo več enačiti z neomejenimi viri, temveč govorimo o obnovljivih virih, ki so se sposobni obnoviti za časa človeškega življenja in obnovljivih virih, ki se za časa človeškega življenja niso sposobni obnoviti. Človek neposredno ali posredno koristi prav vse vire, ki mu jih Zemlja nudi, s svojim izkoriščanjem in številnimi posegi pa se je v zadnjih letih približal ali že presegel nekatere meje zmogljivosti našega planeta.

Kaj pa sploh je zmogljivost našega planeta? Najenostavneje bi to definirali kot sposobnost Zemlje, da absorbira vse pritiske, ki jih povzročamo s svojim obstojem, in hkrati ohranja stabilno stanje vseh sistemov. Seveda pritiski niso posledica le našega obstoja na Zemlji, vendar pa smo zanje v veliki večini odgovorni ljudje, bodisi neposredno ali posredno.

V kolikor meje zmogljivosti planeta presežemo, tvegamo porušenje stabilnega stanja vseh sistemov, ki so bili v ravnovesju ves holocen. Zmogljivosti planeta so znanstveno določene varne ravni in so daleč od pragov, ki jih ne smemo preseči, če ne želimo nepovratno poslabšati stanja okolja, ogroziti odpornosti ekosistemov in ogroziti varnost našega preživetja, preživetja drugih živih bitij in naših prihodnjih generacij (Kajfež Bogataj, 2017). V dolgi človeški zgodovini so bili ti pritiski znotraj meja zmogljivosti planeta; število prebivalcev je bilo bistveno nižje kot danes, življenjska doba je bila krajša, življenjski slog je bil v primerjavi z današnjim izrazito skromnejši, posledično so bili nizki tudi pritiski na planet. Z naraščanjem prebivalstva, daljšanjem življenjske dobe in vedno bolj razkošnim življenjskim slogom so se povečali pritiski na okolje, s tem pa smo se v zelo kratkem obdobju približali zmogljivostim le tega.

Takšen odnos človeka do planeta, na katerem živi, je povzročil številne negativne okoljske spremembe, kot so krčenje gozdov, propadanje ribištva, višanje koncentracije ogljikovega dioksida v ozračju, ekstremne vremenske razmere in druge negativne spremembe, ki so opazne in bodo še bolj izrazito opazne v nekaj letih (Borucke idr., 2013). Zaradi približevanja kritičnim mejam v številnih segmentih zmogljivosti, se vedno večji pomen pripisuje raziskavam in projekcijam v okviru trajnostnega razvoja, s katerimi bi lahko predvideli, kako trenutno ravnanje človeka s planetom vpliva na prihodnje rodove (Barnosky, 2012; povzeto po Borucke idr., 2013). Pri takšnih vrstah raziskav in projekcij nam lahko pomagajo različna sistemska in računska orodja, med katerimi med bolj točne spada ekološki odtis.

Ekološki odtis je novejša vrsta metodologije, ki se ukvarja z analizo človekovega vpliva na okolje. Bistvo metodologije ekološkega odtisa je zelo preprosto, ugotoviti, koliko okoljskih virov imamo, v primerjavi s tem koliko jih dejansko porabimo. Gre za merilo človeških pritiskov na okolje, ki nam daje rezultate o tem, koliko kopenskih in vodnih površin človeštvo potrebuje za proizvodnjo virov, ki jih porablja, ter hkrati koliko kopenskih in vodnih površin potrebuje za absorpcijo odpadkov, ki jih pri tem proizvede. (Ewing idr., 2008). Izračun ekološkega odtisa torej temelji na oceni nosilne kapacitete okolja, računamo pa ga na šestih osnovnih tipih biološko produktivnih površin, in sicer kmetijskih površinah, pašnikih, gozdnih površinah, ribolovnih površinah, pozidanih površinah in energijskih površinah (Žun, 2013).

Slika 1: Prikaz funkcioniranja ekološkega odtisa
Vir: What Is An Ecological Footprint?

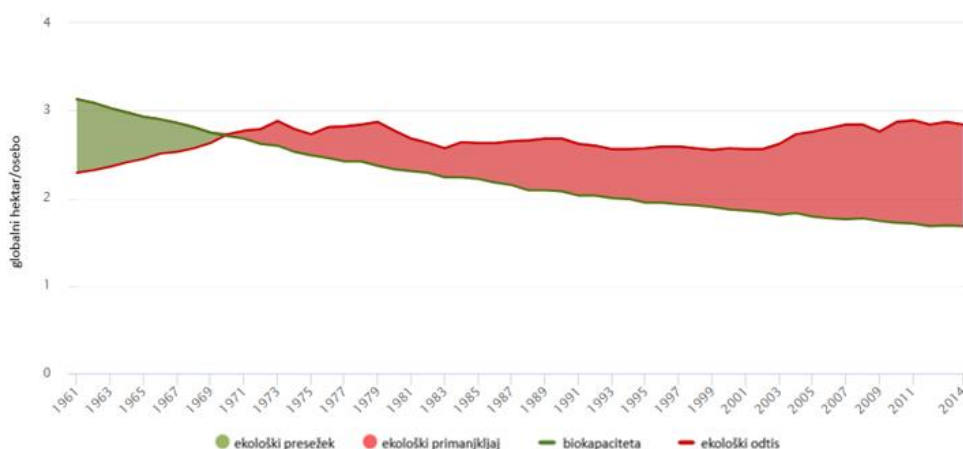
V statistični bazi podatkov na spletni strani Global Footprint Network, kjer že od leta 1961 beležijo podatke o biokapaciteti in ekološkem odtisu, le-ti pričajo o tem, da se skupen ekološki odtis iz leta v leto povečuje. Leta 1961 je ta znašal 6,98 milijard globalnih hektarjev, do leta 2013 pa je dosegel vrednost kar 20,60 milijard globalnih hektarjev. Najbolj, za kar štirikrat, se je povečal ekološki odtis energijskih površin, ki so namenjene ponoru ogljikovega dioksida, počasi a vztrajno pa ekološki odtis narašča tudi na kmetijskih površinah in pašnikih (Spletni vir 1).

Medtem ko nam ekološki odtis pove, kolikšen pritisk izvaja človek na okolje, nam biokapaciteta pove, kolikšna je nosilna zmogljivost tega okolja. Biokapaciteta predstavlja količino biološko produktivnih površin in vodnih površin, ki so na voljo ljudem, da zadovoljujejo svoje potrebe. Pomeni torej zmogljivost ekosistemov, da regenerirajo pritiske, ki jih ljudje izvajajo na te površine (Spletni vir 2). Tako kot ekološki odtis tudi biokapaciteto delimo na osnovne tipe biološko produktivnih površin, le da je pri biokapaciteti tipov biološko produktivnih površin pet: kmetijske površine, pašniki, gozdne površine, ribolovne površine in pozidane površine (Lin idr., 2016).

Ekološki odtis populacije v opazovanem sistemu je lahko večji ali manjši od biološko produktivne površine tega sistema. Kadar je ekološki odtis večji od biološko produktivne površine, govorimo o ekološkem primanjkljaju, kadar je ekološki odtis manjši od biološko produktivne površine, pa govorimo o ekološkem presežku (Žun, 2013).

Kot smo že omenili, osnovno načelo nosilne zmogljivosti okolja pravi, da nivo in stopnja izčrpavanja naravnih virov in obremenjevanja okolja ne smeta biti večja in hitrejša od absorpcijskih ali regeneracijskih sposobnosti okolja, žal pa se v zadnjih letih po izračunih ekološkega stanja držav le v nekaterih ta vrednost pomika v pozitivno stran biokapacitete, kjer je biokapaciteta večja kot ekološki odtis. V večini držav je situacija bolj zaskrbljujoča, saj le-te

beležijo ekološki primanjkljaj. V tem primeru je biokapaciteta manjša kot so pritiski na okolje, razvoj sistema pa temelji na izkoriščanju potencialov drugih sistemov, kjer je ekološki presežek. Statistični podatki s strani Global Footprint Network kažejo, da sta se povprečna svetovna biokapaciteta in ekološki odtis vse od najzgodnejših meritev podatkov, leta 1961, povečevala. Medtem ko je biokapaciteta iz leta v leto le počasi rastla, so se pritiski človeka na okolje povečevali zelo hitro. Rezultati takšnega trenda so šele čez nekaj let pokazali večje negativne posledice. Globalno gledano je človeštvo na Zemlji vse do leta 1970, vsaj v rezultatskem smislu ekološkega odtisa, živelo trajnostno sonaravno. Ekološki odtis je bil manjši, kot je znašala biokapaciteta, kar je pomenilo ekološki presežek. Po letu 1970 je ekološki odtis presegel sposobnosti biokapacitete, to pa nakazuje na ekološki primanjkljaj (Spletni vir 1).

Slika 2: Ekološko stanje na planetarnem nivoju med letoma 1961 in 2014

Vir: Ecological Footprint Explorel

Danes nas na ekološki odtis opozarjajo predvsem objave na spletnih straneh, ki na podlagi letnega izračuna biokapacitete primerjajo izračune človekovih pritiskov na okolje. Izračuni v zadnjem letu kažejo, da Zemljani letne zaloge naravnih virov »porabimo« v slabih osmih mesecih, kar bi, gledano na le eno leto, pomenilo, da od sredine avgusta pa vse do konca leta živimo na »kredit«, s katerim prekomerno izkoriščamo naravo (Spletni vir 3). Na kratek rok se situacija sliši precej nedolžno, z leti pa se posledice takšnega delovanja človeka do okolja kopičijo in prinašajo katastrofalne posledice, katerim smo že in bomo v prihodnosti še priča.

Kako pa lahko k zmanjšanju ekološkega odtisa prispevamo kot posamezniki? Na svetovnem spletu se že pojavljajo številni računalniški programi, s pomočjo katerih si lahko posameznik izračuna svoj ekološki odtis, eden najbolj verodostojnih je dostopen na spletni strani <http://www.myfootprint.org/>, kjer se lahko ekološki odtis ob izboru države, v kateri posameznik biva, izračuna zelo natančno. Izračun osebnega ekološkega odtisa in zavedanje pritiska ter komponent, kjer je ta pritisk najbolj ekološko problematičen, je prvi korak k reševanju okoljske problematike. Ko se posameznik zave, katere komponente so pri njem najbolj problematične, bodisi je to prehrana, raba električne in toplotne energije, mobilnosti ali odpadki, se lahko loti reševanja le-teh. V okviru gospodinjstev gre za zelo majhne pristope k spremembi, ki pa lahko povzročijo zmanjšanje osebnega ekološkega odtisa za kar okoli 20 %, s čimer močno prispevamo k ravnovesju in okoljsko bolj svetli prihodnosti za nas in naše zanamce.

UČILNICA V NARAVI IN UČENJE NA PROSTEM

Nina Simonič

Geografija in sociologija (1. letnik 2. stopnje)

nina.simonic@gmail.com

Učilnica v naravi in učenje na prostem sta v zadnjem obdobju zelo aktualni temi, ki ju pogosteje zasledimo tudi zunaj šolskega oz. pedagoškega okolja. Mnoge šole so v svoji okolici vzpostavile učilnice in vrtove v naravi. Preko njih učenci spoznavajo oz. prejemajo nove informacije in učne vsebine na praktičen način. Veliko pedagoških ustanov prakticira, da se učitelji z učenci v času naravoslovnih, športnih in tehniških dni podajo na različne učne poti, poligone, v zavode in ustanove, ki so vezani na naravo.

Učenje na prostem oziroma učenje v naravi

Institute for Outdoor Learning (2017) definira učenje v naravi kot namensko in načrtovano izkušnjo na prostem. Gre za širok pojem, ki zajema odkrivanje, eksperimentiranje, spoznavanje in povezovanje z naravo. Preko tega se spodbujajo avanturistične dejavnosti in novi izzivi, ki so primerni za posameznike vseh starosti, zmožnosti in okolij, iz katerih izhajajo. Takšen način učenja se uporablja za akademski in socialni namen, mentalno zdravje, interpersonalni in intrapersonalni razvoj (Institute for Outdoor Learning, 2017).

Po D. Skribe Dimec (2014) je pouk na prostem organizirano učenje, ki poteka zunaj šolskih stavb. Podobno kot Ford tudi omenjena avtorica dopušča širok spekter možnih lokacij izvajanja pouka na prostem. Ta se lahko izvaja v okolici šole, nacionalnem parku, urbanem okolju, raznih institucijah (CŠOD, gozdne šole itd.) ali drugje (Skribe Dimec, 2014). Po Festenu in Humberstonu (Festen in Humberstone, 2006; povz. po Skribe Dimec, 2014) poznamo tri oblike pouka na prostem, in sicer:

1. terensko delo, obiski in izleti,
2. avanturistične dejavnosti na prostem in
3. dejavnosti v okolici šole in v okviru lokalne skupnosti.

Glavne značilnosti učenja na prostem

Kot je že bilo omenjeno, številni avtorji navajajo, da sta poučevanje in učenje v naravi namenjena vsem starostnim skupinam, posameznikom z različnimi stopnjami spretnosti in tistim iz različnih socialno-ekonomskih skupin (Ford, 1986). Udeleženci takšnega izobraževanja pridobijo direktne izkušnje, učijo se skozi to, kar počnejo, srečajo in odkrijejo. Naravno okolje tudi ponuja možnosti za eksperimentiranje in predmeti oživijo. Tako se učencem razširi horizont znanja, povečata se integracija tega ter motivacija (English Outdoor Council, 2014).

Ford (1986) opredeljuje glavne premise filozofije učenja/izobraževanja na prostem, ki predstavljajo sistem načel za moralno in etično ukrepanje:

1. naučiti se človeške odgovornosti in skrbi za Zemljo (spoštovanje vseh virov v vseh situacijah in časovnih obdobjih, orientacija k ukrepanju);
2. naučiti se pomembnosti določenih dejstev in konceptov (razumevanje osnov ekologije, sociologije in kulture, kar je predpogoj k oblikovanju skrbi za Zemljo);
3. naučiti posameznika, kako se rekreira in preživlja prosti čas v naravi z minimalnim vplivom na okolje (kvaliteta izkušnje v okolju je povezana s kvantiteto znanja o okolju);

4. učenje na prostem je nadaljevanje izobraževalne izkušnje.

V Sloveniji so po navajanju D. Skribe Dimec (2014) ure pouka na prostem redke, z izjemo nekaj dni na leto. Med slednje štejemo športne, kulturne, naravoslovne in tehniške dneve ter dneve, preživete v šoli v naravi. Nasprotno pa obstaja nekaj držav v Evropi, kjer se način takšnega poučevanja zelo spodbuja. Na Finskem so učenci med odmori zunaj zaprtih prostorov šole, ne glede na vreme. Prednost v tem pristopni vidijo predvsem v psihični in fizični sprostitvi učencev v času odmora. Na Islandiji je pouk na prostem v osnovni šoli del vzgojno-izobraževalnega procesa za trajnostni razvoj – urejen je torej sistemsko, učenci pa na teden preživijo najmanj 120 minut v okolici šole (Skribe Dimec, 2014).

Prednosti in pomanjkljivosti učenja na prostem

English Outdoor Council (2014) deli prednosti učenja na prostem v dve skupini, in sicer na planirane in dodatne. Planirane prednosti so tiste, ki so določene ali dogovorjene s strani izvajalca učenja na prostem. Dodatne prednosti so področja, na katerih sodelujoči pridobijo več, kot je bilo pričakovano, ti cilji pa niso bili načrtovani. Med planirane prednosti tako štejemo naslednja področja (English Outdoor Council, 2014):

- razvoj samozavesti, prevzem osebne odgovornosti, kooperacija in upoštevanje drugih članov v skupini;
- širjenje znanja in zavedanje skupnosti, sveta okoli posameznikov;
- razumevanje potrebe po trajnostnem odnosu med človekom in naravo;
- promocija osebnega zdravja in dobrega počutja.

Prednosti učilnic v naravi in učenja na prostem lahko delimo v štiri skupine (The Outdoor Classroom Project, 2015): fizične, kognitivne, psihološke prednosti in prednosti na področju razumevanja. Fizične se nanašajo na povečanje fizične aktivnosti in razvoja ter vzpostavitve vzorcev za aktiven in zdrav življenjski stil. Kognitivne predstavljajo napredek pri jeziku, reševanju problemov, spretnostih v komunikaciji in skupinski dejavnosti. Razvije se lahko tudi povečan interes posameznikov do določenega področja (matematika, naravoslovje, geografija) in se spodbuja učenje preko samoiniciative, kontrole in osebne odgovornosti. Psihološke prednosti so nadaljnji razvoj samozavesti, vzpostavljanje odnosov v okviru kooperative brez tekmovalnosti in manifestacija razredne harmonije. Na področju razumevanja se vzpostavi spoštovanje do narave, občutek odgovornosti za skrb okolja, širši horizont znanja in širši pogled na svet (The Outdoor Classroom Project, 2015).

*Slika 1: Učni poligon za samooskrbo Dole, Poljčane
Vir: Simonič, 2018*

Anketiranje fokusne skupine

V zadnjem delu smo izvedli ankete v okviru fokusne skupine, ki je bila na terenu na samooskrbnem poligonu v Dolah. Anketni vprašalnik je izpolnilo 33 učencev, starih med 12 in

15 let. Zgovorna večina (91 %) je bila zadovoljna s svojimi dosedanjimi učnimi uspehi, prav tako večina (76 %) ne bi želela spreminjati svojega načina učenja. Najpogostejši načini učenja so branje in ponavljanje (6 anketirancev ali 18,1 %) ter pisanje zapiskov in učenje s pomočjo le-teh (4 anketiranci ali 12,1 %). Učenci ugotavljajo, da ne preživljajo velikega števila ur pouka na prostem, in menijo, da je to število premajhno. Velika večina (66,7 %) se jih prav tako strinja s trditvijo, da si več snovi zapomni, ko to predelajo po skupinah oziroma preko skupinskega dela.

*Slika 2: Učenci ob izpolnjevanju anketnega vprašalnika
Vir: Simonič, 2018*

Delno in popolnoma se s trditvijo »Več snovi si zapomnim v učilnici« strinja 19 anketirancev (57,5 %). Najbolj enoten odgovor so anketiranci podali pri vprašanju glede primerjave pouka na prostem in v klasični učilnici – bolj so zadovoljni z izvajanjem prve variante. Kar 23 (69,7 %) se jih je popolnoma strinjalo, 6 (18,2 %) pa delno. Tudi s trditvijo »Rad/-a se učim v naravi« se je delno in popolnoma strinjalo 30 anketirancev (90,9 %). Zgoraj našete trditve in deleže strinjanja potrjuje tudi dejstvo, da so učenci navedli večje število prednosti kot slabosti učenja v naravi.

Tudi spremljevalni učitelji učencev so prejeli anketni vprašalnik in menijo, da prihaja do razlik med dejavniki v učilnici v naravi in šoli. Učenci v učilnici v naravi v primerjavi z učilnico v šoli manj klepetajo, so manj živahni in potrebne je manj dodatne razlage. Količina potrebne spodbude za delo je v obeh učilnicah enaka. Pri učinkovitosti reševanja nalog, sodelovanju učencev in fokusu učencev ob podajanju snovi učitelji menijo, da je to boljše v okviru klasične učilnice na šoli. Enako kot učence smo tudi učitelje prosili, da po lastni presoji navedejo glavne prednosti in pomanjkljivosti učenja na prostem. Zanimivo je to, da so oboji (sicer z različno ubeseditvijo) navedli skoraj enake prednosti, medtem ko so se slabosti popolnoma razlikovale. Pri slednjih so učitelji izpostavili predvsem pomanjkanje financ, časa, težjo izvedbo zaradi nahajanja šole v mestnem okolju ipd., medtem ko so se učenci bolj osredotočili na dejavnike, ki jih osebno motijo pri dejavnostih na prostem (žuželke, bližina cest (če so), vročina itd.).

Zaključimo lahko z ugotovitvijo, da je fokusna skupina učencev naklonjena pouku na prostem, medtem ko so učitelji nekoliko manj – predvsem zaradi manjše učne koncentracije učencev v učilnici v naravi. Pa vendar je čar učenja v naravi ravno v tem, da se učenci in drugi udeleženci učijo novih stvari v bolj sproščenem vzdušju in naravnem okolju.

PREBIVALSTVENA POLITIKA INDIJE

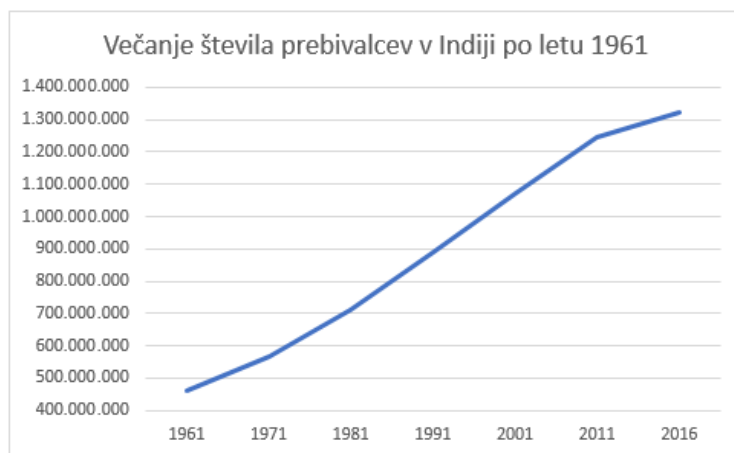
Andreja Lajh

Geografija in zgodovina (1. letnik 2. stopnje)

lajh.andreja@gmail.com

V Indiji danes živi 1,3 milijarde prebivalcev. Več prebivalcev od Indije ima le še Kitajska. Če pogledamo rast prebivalstva v Indiji v zadnjih letih, hitro ugotovimo, da je značilna hitra rast prebivalstva, ki je še posebej izrazita v zadnjih 50-60 letih. Omenjen pojav s seboj prinaša tudi določene negativne posledice. Zaradi tega je država že poskusila z različnimi oblikami prebivalstvene politike. Pod pojmom prebivalstvene politike razumemo splet več demografskih ciljev, ki si jih zastavijo in jih nato z različnimi ukrepi skušajo doseči nosilci te politike. Nosilec prebivalstvene politike je najpogosteje vlada posamezne države, lahko pa gre tudi za nevladne organizacije in društva, verske organizacije, politične stranke in vplivne posameznike. Cilji, zastavljeni v okviru prebivalstvene politike, so lahko kvantitativni ali kvalitativni, lahko pa tudi oboji. Praviloma se navezujejo na obseg in strukturo prebivalstva. Zraven ciljev so v okviru prebivalstvene politike pomembna tudi načela vodenja politike ter obseg materialnih in drugih sredstev, ki so na voljo za izvajanje politike (Malačič, 2006). Splošno je precej dobro poznana Kitajska politika enega otroka, ki je glede na uradne številke dosegla svoj cilj. Kako uspešna pa je bila prebivalstvena politika v Indiji?

Za Indijo je značilna zelo visoka stopnja rasti prebivalstva, kar predstavlja enega glavnih problemov, s katerimi se sooča država. Napredek je na različnih področjih privedel do občutnega zmanjšanja stopnje smrtnosti, vendar pa je ob tem rodnost ostala visoka. Posledično je na visoki ravni tudi rast prebivalstva, ki slabša že prisotne težave z revščino, brezposelnostjo in razlike med bogatimi in revnimi. Zaradi povečanega povpraševanja se hitro izčrpavajo naravni viri, okolje pa je vse bolj degradirano. Vlada si že vrsto let prizadeva izvajati prebivalstveno politiko, s katero bi zmanjšali rodnost in stabilizirali stopnjo rasti prebivalstva. Navedeno v državi, kjer je še vedno visoka stopnja nepismenosti, prisoten fatalizem in večina ljudi ne verjame v načrtovanje družine, ni preprosto (Growth of Population in India, b.d.).

Graf 1: Večanje števila prebivalcev v Indiji po letu 1961

Vir: World bank open data, b. d.

Obdobje brezbriznosti in obdobje eksperimentiranja

Preden se je Indija osamosvojila je bila pod britansko nadoblastjo. Britanci rasti prebivalstva niso videli kot težavo. Niso se vpleтали v vrednote, običaje, navade, tradicije in prepričanja Indijcev. Ker oblasti v tem obdobju niso nadzorovale visoke stopnje rodnosti, obdobje do osamosvojitve Indije imenujemo obdobje brezbriznosti. Tudi v prvih letih po osamosvojitvi leta 1947 je bila situacija podobna. Leta 1949 je prvi ministrski predsednik samostojne Indije, Jawaharlal Nehru, poudaril potrebo po načrtovanju družin v Indiji. Kljub nekaterim nasprotovanjem je Indija v 50. letih prejšnjega stoletja prvič pričela izvajati prebivalstveno politiko (Population Policy of India, b.d.). Indija je z omenjenim postala prva država na svetu, ki je načrtovala družine. Program načrtovanja družin je bil izveden v okviru prvega petletnega plana za obnovo gospodarstva. V veljavo je stopil leta 1952 z namenom zmanjšati rodnost na obseg, ki bi stabiliziral indijsko populacijo do te mere, da bi bila slednja skladna z zahtevami nacionalnega gospodarstva. Temelj programa je bil t.i. klinični pristop – oblikovani so bili centri za načrtovanje družin, ki so skušali pare prepričati v uporabo kontracepcijskih sredstev. Ukrepi niso bistveno vplivali na zmanjšano stopnjo rodnosti in posledično obdobje 50. let imenujemo obdobje eksperimentiranja (Family Planning in India, b.d.).

Obdobje razširjenega pristopa (1952-1961)

Zaradi neuspeha kliničnega pristopa je bil leta 1962 sprejet razširjen pristop načrtovanja družine, ki je poudarjal pomen izobraževanja. Vlada si je tako prizadevala spremeniti odnos, vedenje in predvsem znanje ljudi o načrtovanju družine na podeželju. Omenjeni program je bil ciljno usmerjen na stopnjo rodnosti 25 novorojenčkov na 1000 prebivalcev do leta 1973. Kljub drugačnemu pristopu je tudi drugi poskus načrtovanja družin v Indiji doživel podobno usodo kot prvi (Family Planning in India, b.d.).

Začetek politike nadzora populacije (1970-1979)

Novi poskus načrtovanja družine je Indija pričela izvajati v 70. letih 20. stoletja. Leta 1971 je bil sprejet Zakon o zdravniškem prenehanju nosečnosti. Le-ta je ženskam z neželeno nosečnostjo omogočal varen splav. V okviru četrtega petletnega plana so v Indiji sprejeli številne nove pobude, med katerimi so se nekatere nanašale tudi na nadzorovanje rasti prebivalstva. Med njimi sta bili najpomembnejši družbena sprejemljivost majhne družine ter širjenje informacij in znanja o metodah načrtovanja družine. Tudi naslednji petletni plan je vključeval načrtovanje družin. Med drugim je parom, ki so se odločili za prostovoljno sterilizacijo namenjal finančno spodbudo. Leta 1976 je sledilo množično obvezno steriliziranje, saj je bila rast prebivalstva takrat že kritična. Ob koncu 70. let je sterilizacija ponovno postala prostovoljna (Population Policy of India, b.d.).

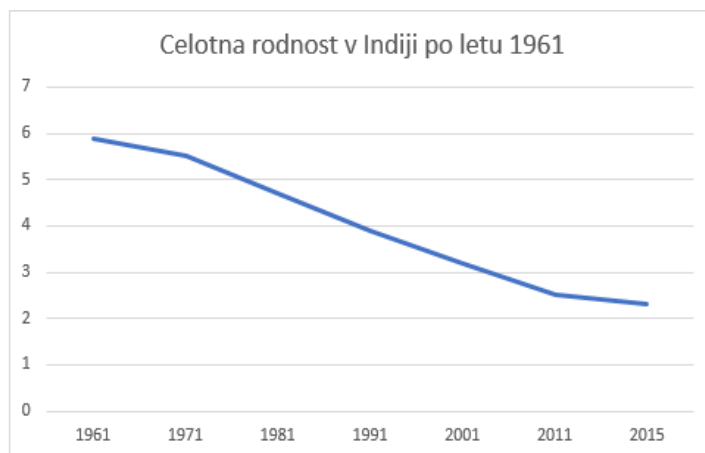
Programi za zdravje matere in otroka in Program varnega materinstva in preživetja otrok

Programi 80. in 90. let so si v prvi vrsti prizadevali za zdravje matere in otrok. Tako so leta 1986 pričeli z univerzalnim programom imunizacije, ki vključuje cepljenje otrok proti različnim boleznim (Family Planning in India, b.d.). V okviru osmega petletnega plana so z namenom osveščanja in povečanja dinamike programa za zaščito družine pričeli s programom varnega materinstva in preživetja otrok. Cilj je bil zmanjšati umrljivost mater, dojenčkov in otrok, kar bi dosegli z izboljšanim dostopom do storitev programov iz 80. let. Da bi stabilizirali rast prebivalstva, izboljšali kakovost življenja in zmanjšali umrljivost ter obolelost mater in otrok so oktobra 1997 pričeli izvajati program za razmnoževanje in zdravje otrok. Glavni cilj programa je zmanjšati umrljivost otrok in mater (Child Protection and Child Rights, b.d.).

Nacionalna prebivalstvena politika, NPP 2000

Kljub različnim poskusom v zadnjih 50 letih indijska vlada do leta 2000 ni uspela zmanjšati stopnje rasti rodnosti. Izjemna rast je že več let ogrožala gospodarski razvoj države, vse večje težave pa je predstavljalo tudi ohranjanje ravnovesja za ohranitev naravnih virov in okolja. Indijska vlada se je zavedala pomena stabiliziranja populacije in s tem namenom je 15. februarja 2000 napovedala nacionalno prebivalstveno politiko. Osnovni cilj te politike je bil zajeti različna vprašanja glede zdravja mater, preživetja otrok in kontracepcije ter vsem prebivalcem države zagotoviti dostop do reproduktivnega zdravstvenega varstva (Population Policy of India, b.d.).

NPP je predvidevala zmanjšanje stopnje rasti prebivalstva, s čimer bi leta 2010 v Indiji živel 1,107 milijarde prebivalcev. To bi bilo uresničljivo v primeru, da bi se celotna rodnost zmanjšala na nadomestno raven (2,1). Kot lahko razberemo iz grafa 2, je celotna rodnost leta 2010 znašala 2,5, v Indiji pa je takrat živel okoli 1,2 milijarde ljudi. Program za načrtovanje družine tako ni prinesel zelenih rezultatov. V prvi vrsti je za to kriva globoko zakoreninjena tradicija, ki v Indiji daje prednost moškemu potomcu. Težavo predstavlja tudi neizobraženo podeželsko prebivalstvo, ki je v Indiji še vedno v večini. Program načrtovanja družine je namreč na podeželju prinesel mnogo slabše rezultate kot v mestih (Highlights on Nation Population Policy, b.d.).

Graf 2: Celotna rodnost v Indiji po letu 1961

Vir: World bank open data, b. d.

(Ne)uspeh indijske prebivalstvene politike

Dejansko v skoraj 70 letih načrtovanja družine nobena vlada v Indiji ni uspešno oblikovala politike za upravljanje rasti človeškega prebivalstva v državi, ki znaša 1,6 % letno. Stopnja rasti je bila najvišja v 70. letih, ko je znašala kar 2,3 %. V omenjenem obdobju je vlada izvajala agresivne sterilizacijske kampanje, večinoma namenjene moškim. Vlade so se za sterilizacijo odločala predvsem zaradi tega, ker so množične sterilizacijske akcije cenejše, kot pa izobraževanje žensk o uporabi različnih kontracepcijskih sredstev. Težavo so predstavljale predvsem ženske iz podeželja, ki pa v Indiji predstavljajo večino. Posledično je v Indiji delež steriliziranih žensk med najvišjimi na svetu. Za sterilizacijo se v Indiji odloči prib. 37 % žensk, v primerjavi s Kitajsko, kjer sterilizacijo opravi manj kot 30 % žensk. Po podatkih indijske vlade je bilo v letih 2011 in 2012 steriliziranih več kot 4,5 milijonov Indijk. Na drugi strani se le redki moški odločijo za vazektomijo. Po mnenju strokovnjakov je razlog za to konzervativna indijska družba, kjer je moška sterilizacija kulturno nesprejemljiva. Kultura je tako tudi v splošnem eden od razlogov, da politika načrtovanja družin in s tem zmanjšanje indijske populacije ni bila

uspešna. Sicer veliko število mladih predstavlja določeno ekonomsko prednost, vendar pa lahko kombinacija pomanjkanja zemljišč, vode, prenaseljenosti v rastočih mestih in neustrezne infrastrukture povzroči družbene napetosti in politično nestabilnost. Dodatna težava je neuravnoteženost spolov, kar izhaja iz selektivnega splava, v primeru da je dojenček ženskega spola oz. umora deklic takoj po rojstvu. V nekaterih skupnostih je tako manj kot 8 žensk na 10 moških, pri čemer je med mlajšimi razlika še večja. Neuspešnost nadzora prebivalstva je tako povezana z vrsto težav, ki so povezane z diskriminacijo žensk in marginalnih skupin (Burke, 2014).

Kaj lahko Indija naredi, da vendarle izboljša svojo prebivalstveno politiko?

Trenutne razmere zahtevajo družinsko načrtovanje na socialni ravni in ne znotraj klinik za sterilizacijo. Rešitve omogoča zavlačevanje nosečnosti, kar bi bilo možno doseči z naslednjimi tremi strategijami:

- preprečevanje zgodnjih porok. Čeprav povprečna starost pri poroki postopoma narašča, so zakonske zveze v mlajših starostih še vedno pogoste. V mnogih zveznih državah je skoraj 50 % deklet že poročenih do 18. leta starosti. Mnoge med njimi so do te starosti že matere;
- spodbujanje odlašanja prve nosečnosti za dve ali tri leta po poroki in odlaganje naslednje nosečnosti;
- povečati razpoložljivost kontracepcijskih sredstev. To preprečuje neželene in nenačrtovane nosečnosti, nujno potrebno pa je tudi za izvajanje 2. strategije – odlaganje prve in nadaljnjih nosečnosti (What is Wrong with the Family Plannig Program in India, b.d.).

STANJE OKOLJA

OSVETLJENOST CERKVA V MARIBORU IN OKOLICI

Špela Arzenšek

Geografija in filozofija (absolventka magisterija)

arzensekpela@gmail.com

1. Izvleček

Nočno osvetljevanje je pomemben element ustvarjanja nočne podobe. Osnovna elementa ustvarjene nočne podobe sta svetloba in svetilo. Pod drobnogled smo vzeli nočno osvetljevanje cerkva, ki ga na področju osvetljevanja kulturnih spomenikov ureja Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Členi, ki so izpostavljeni tekom raziskovanja, se dotikajo osvetljevanja z okolju prijaznimi svetilkami, razsvetljavo fasad in kulturnih spomenikov, varstva ogroženih vrst in prilagoditve obstoječih svetilk. V članku so predstavljene ugotovitve nočne osvetljenosti cerkva v Mariboru in okolici. Ugotovitve so predstavljene v naslednjem zaporedju: opredelitev lege obravnavanega območja, pregled stanja glede na razdelitev po upravnih enotah, ugotovitve ter opredelitev upravičenosti in problematike osvetljevanja.

Ključne besede: osvetljevanje, cerkve, reflektorji, Maribor, svetlobno onesnaževanje

2. Uvod

Osvetljevanje je pomemben element ustvarjanja nočne podobe okolice cerkva. Osnovna elementa nočne podobe sta svetloba in svetilo. V nadaljevanju bomo predstavili nočno osvetljevanje cerkva v Mariboru in okolici. Izbrano območje sestavljajo Upravna enota Maribor, Upravna enota Ruše, Upravna enota Pesnica in Upravna enota Lenart.

Iz *Registra nepremične kulturne dediščine*, ki je dostopen na spletu, smo povzeli seznam cerkva, katere v nadaljevanju obravnavamo glede na upravno enoto, v kateri se nahajajo. To je vir, na podlagi katerega je nastal seznam 59 cerkva na izbranem območju, ki smo jih proučili. Vsebinska podlaga izhaja iz *Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja*¹, s pomočjo katere smo izbrali podatke, ki smo jih nato pridobili s terenskim delom. Podatki, ki smo jih pridobili, so tip in število reflektorjev ter barva svetlobe.

V nadaljevanju bomo predstavili obravnavano območje, stanje po upravnih enotah (izhajajoč iz pridobljenih podatkov), ugotovitve ter opredelitev in problematike osvetljevanja. Naš namen je prepoznati in opredeliti način nočnega osvetljevanja 59 cerkva na izbranem območju ter izpostaviti upravičenost nočnega osvetljevanja cerkva.

3. Metodologija

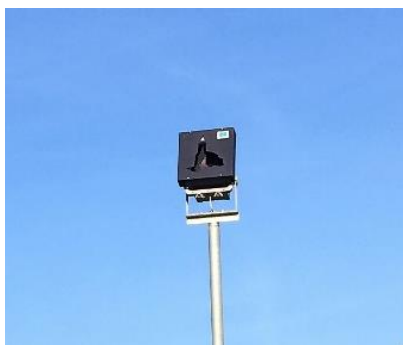
V članku prikazujemo rezultate opazovanja osvetljenosti cerkva v Mariboru in okolici. V uvodnem delu članka je uporabljena deskriptivna metoda. S to metodo smo opredelili pridobljene podatke in izpostavili člene Uredbe, ki so pomembni pri osvetljevanju kulturnih spomenikov. Skozi inventarizacijo in analizo pridobljenih podatkov smo nato le te prikazali glede na obravnavano območje, ki je bilo predhodno razdeljeno na upravne enote. Obravnavani podatki so bili pridobljeni skozi terensko delo. Kartiranje smo izvedli v aprilu 2017. Kartografski prikazi so bili izdelani s programoma CorelDRAW x7 in ArcGIS 10.2.1.

¹ V nadaljevanju Uredba.

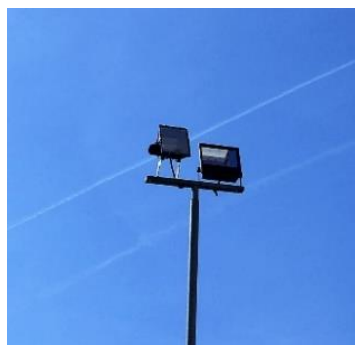
4. Pridobljeni podatki

V tem poglavju prikazujemo opredelitev izbranih podatkov. Podatki prikazujejo tip reflektorjev, število le-teh, osvetljenost cerkva po 23. uri (priporočena ura ugašanja reflektorjev) in barvo svetlobe. Podatki so prikazani po upravnih enotah; za lažjo preglednost so prikazani v tabelah in na kartah. Ključnega pomena pri pridobivanju podatkov je bila opredelitev tipov reflektorjev. Tipa reflektorjev, ki smo jih opazovali, smo opredelili kot novi in stari tip reflektorjev.

Novi tip reflektorjev upošteva določila *Uredbe*. Gre za svetilko, opremljeno z masko, ki je prilagojena silueti posameznega objekta. Delež izgubljene svetlobe je pri takšni svetilki lahko manjši od 2 %. Maska namreč zmanjša svetlobni snop, ki bi se sicer razpršil v nebo, s čimer se onesnaženje, ki ga povzroči objekt, zmanjša tudi za petkrat. Svetilka ima poleg tega vgrajen še dodatni filter, ki ne prepušča UV- in modre svetlobe (Mohar idr., 2014, 21).

*Slika 1: Novi tip reflektorja
Vir: Arzenšek, 2018*

*Slika 2: Stari tip reflektorja
Vir: Arzenšek, 2018*

Stari tipi reflektorjev ne upoštevajo določil *Uredbe*. Gre za reflektorje, ki ne ustrezajo določilom glede barve svetlobe, svetlobni snopi pa se razpršijo v nebo.

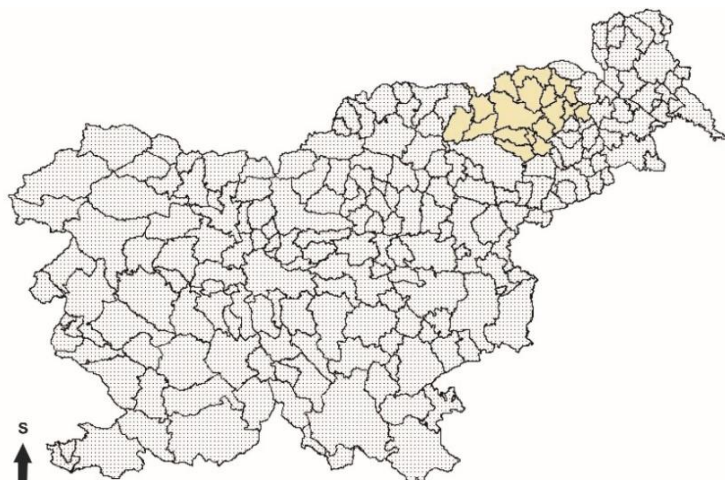
5. Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja

Uredba ureja področje svetlobnega onesnaževanja v Sloveniji. Namen le-te je določiti varstvo narave pred škodljivim delovanjem svetlobnega onesnaževanja, varstvo bivalnih prostorov pred motečo osvetlenostjo zaradi razsvetljave nepokritih površin, varstvo pred bleščanjem, varstvo astronomskih opazovanj pred sijem neba in za zmanjšanje porabe električne energije virov svetlobe, ki povzročajo svetlobno onesnaževanje. Med drugim določa mejne vrednosti električne priključne moči svetilk za osvetljevanje fasad, kulturnih spomenikov in objektov za oglaševanje ter mejne vrednosti za osvetljenost površin kulturnih spomenikov, pogoje usmerjene osvetlitve kulturnih spomenikov. Prepoveduje pa tudi uporabo v primeru, *ko svetloba seva v obliki svetlobnih snopov proti nebu* ali površinam, ki svetlobo odbijajo proti nebu (Ur. l. RS št. 81/2007).

V *Uredbi* so za osvetljevanje kulturnih spomenikov pomembni naslednji členi, ki so jih v brošuri *Naravi prijaznejša razsvetljava objektov kulturne dediščine* izpostavili že v Društvu Temno nebo Slovenije (Mohar, Zagmajster, Verovnik in Bolta Skaberne, 2014, 5): osvetljevanje z okolju prijaznimi svetilkami (4. člen), razsvetljava fasad (10. člen), razsvetljava kulturnega spomenika (11. člen), varstvo ogroženih vrst (12. člen) in prilagoditev obstoječih svetilk (28. člen). Rok za prilagoditev razsvetljave kulturnih spomenikov je bil z *Uredbo* določen s koncem leta 2013. V nadaljnjem prikazu bomo med drugim opozorili tudi na neupoštevanje določil *Uredbe*.

6. Obravnavano območje

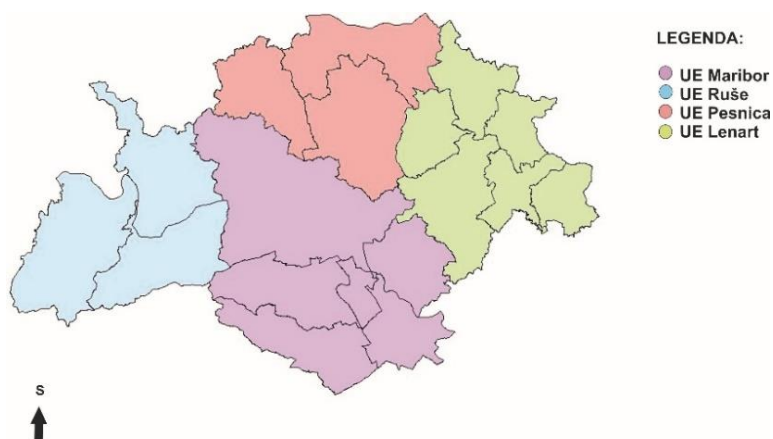
Obravnavano območje, ki je razdeljeno na upravne enote, leži v severovzhodnem delu Slovenije. Natančneje ga lahko umestimo v Podravje oziroma po Plutovi regionalizaciji (1999, 21) v Mariborsko mezoregijo. Celotno območje skupaj pokriva 941 km² ozemlja. Na obravnavanem območju se nahaja 59 cerkva – od tega 31 v Upravni enoti Maribor, 11 v UE Ruše, 9 v UE Pesnica in 8 v UE Lenart.

Karta 1: Lega obravnavanega območja
Datum: 30.04.2017
Vir podatkov: Lastno kartiranje
Avtorica: Špela Arzenšek

7. Členitev območja na upravne enote

Obravnavano območje je sestavljeno iz štirih upravnih enot: Maribor, Ruše, Pesnica in Lenart. UE Maribor sestavljajo Mestna občina Maribor ter občine Duplek, Hoče - Slivnica, Miklavž na Dravskem polju, Rače - Fram in Starše, UE Ruše občine Ruše, Lovrenc na Pohorju in Selnica ob Dravi, UE Pesnica občine Kungota, Pesnica in Šentilj, UE Lenart pa občine Benedikt, Cerkvenjak, Lenart, Sveta Ana, Sveta Trojica v Slovenskih goricah in Sveti Jurij v Slovenskih goricah.

Karta 2: Obravnavano območje (po upravnih enotah)
Datum: 30.04.2017
Vir podatkov: Lastno kartiranje
Avtorica: Špela Arzenšek

7.1 Upravna enota Maribor

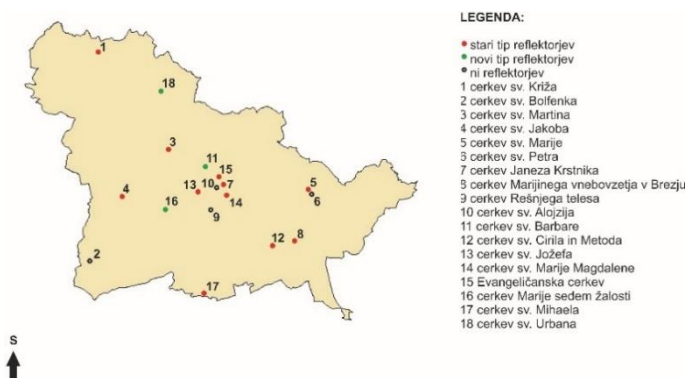
Na območju UE Maribor smo opazovali 31 cerkva. V nočnem času je osvetljenih 22, neosvetljenih 9. Prevladuje osvetljevanje s starim tipom reflektorjev (71), novih je manj (9). V nočnem času je 13 cerkva osvetljenih z oranžno svetlobo, 7 z belo in 2 z rumeno svetlobo.

Tabela 1: Stanje osvetljenosti cerkva na območju UE Maribor glede na tip in število reflektorjev ter nočno osvetljenost in barvo svetlobe

Vir: Lastno evidentiranje

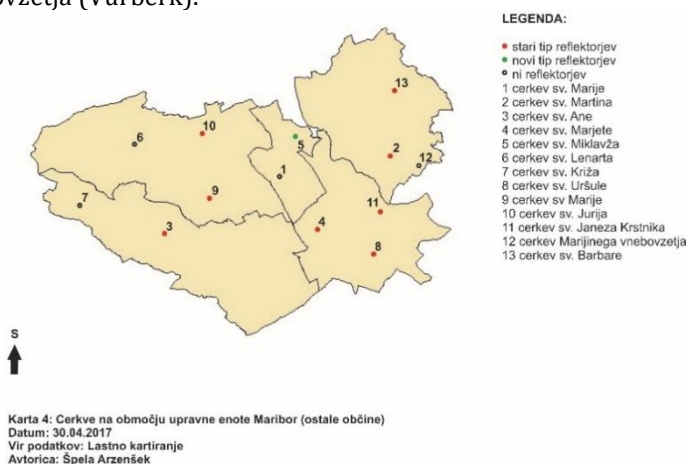
UPRAVNA ENOTA MARIBOR					
NASELJE	CERKEV	tip reflektorjev	število reflektorjev	23:00	barva svetlobe
Dobrovoce	cerkev sv. Marije	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Dvorjane	cerkev sv. Martina	stari	2	osvetljeno	oranžna
Fram	cerkev sv. Ane	stari	3	osvetljeno	oranžna
Gaj nad Mariborom	cerkev sv. Križa	stari	3	osvetljeno	oranžna
Hrastje na Pohorju	cerkev sv. Bolfenka	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Kamnica ob Dravi	cerkev sv. Martina	stari	3	osvetljeno	oranžna
Limbuš	cerkev sv. Jakoba	stari	2	osvetljeno	rumeno oranžna
Malečnik	cerkev sv. Marije	stari	2	osvetljeno	oranžna
Malečnik	cerkev sv. Petra	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Maribor	cerkev Janeza Krstnika	stari	16	osvetljeno	oranžna
Maribor	cerkev Marijinega vn. v Brezju	stari	5	osvetljeno	oranžna
Maribor	cerkev Rešnjega telesa	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Maribor	cerkev sv. Alojzija	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Maribor	cerkev sv. Barbare	novi	2	osvetljeno	bela
Maribor	cerkev sv. Cirila in Metoda	stari	1	osvetljeno	bela
Maribor	cerkev sv. Jožefa	stari	3	osvetljeno	oranžna
Maribor	cerkev sv. Marije Magdalene	stari	3	osvetljeno	bela
Maribor	Evangelizacijska cerkev	stari	2	osvetljeno	oranžna
Marjeta na Dravskem polju	cerkev sv. Marjete	stari	3	osvetljeno	rumeno oranžna
Miklavž na Dravskem polju	cerkev sv. Miklavža	novi	2	osvetljeno	bela
Pekre	cerkev Marije sedem žalosti	novi	2	osvetljeno	bela
Pivola	cerkev sv. Lenarta	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Planica	cerkev sv. Križa	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Prepolje	cerkev sv. Uršule	stari	1	neosvetljeno	•
Razvanje	cerkev sv. Mihaela	stari	2	osvetljeno	oranžna
Slivnica pri Mariboru	cerkev sv. Marije	stari	4	osvetljeno	oranžna
Šober	cerkev sv. Urbana	novi	3	osvetljeno	bela
Spodnje Hoče	cerkev sv. Jurija	stari	4	osvetljeno	oranžna
Starše	cerkev sv. Janeza Krstnika	stari	3	osvetljeno	oranžna
Vurberk	cerkev Marijinega vnebovzeta	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Zgornja Korena	cerkev sv. Barbare	stari	9	osvetljeno	bela

Na območju UE Maribor (Mestna občina Maribor) prevladujejo stari tipi reflektorjev. Posebnost, ki smo jo opazili, predstavlja cerkev Janeza Krstnika, v katero je usmerjenih 16 reflektorjev, ponoči pa jo osvetljuje 6 reflektorjev. Novi tip reflektorjev je nameščen pri treh cerkvah, in sicer pri cerkvi sv. Urbana (Šober), sv. Barbare (Kalvarija) in cerkvi Marije sedem žalosti (Pekre). Na območju so tudi cerkve, kjer razsvetljave ni. To so cerkev sv. Bolfenka (Hrastje), sv. Alojzija (Maribor), sv. Petra (Malečnik) in cerkev Rešnjega telesa (Maribor).

Karta 3: Cerkev na območju upravne enote Maribor (Mestna občina Maribor)
Datum: 30.04.2017
Vir podatkov: Lastno kartiranje
Avtorica: Špela Arzenšek

Na območju ostalih občin, ki spadajo v UE Maribor, prav tako prevladujejo stari tipi reflektorjev. Novi tip reflektorjev je nameščen ob cerkvi sv. Miklavža (Miklavž na Dravskem polju). Neosvetljene so cerkev sv. Križa (Planica), sv. Lenarta (Pivola), sv. Marije (Dobrovce) in cerkev Marijinega vnebovzetja (Vurberk).

7.2 Upravna enota Ruše

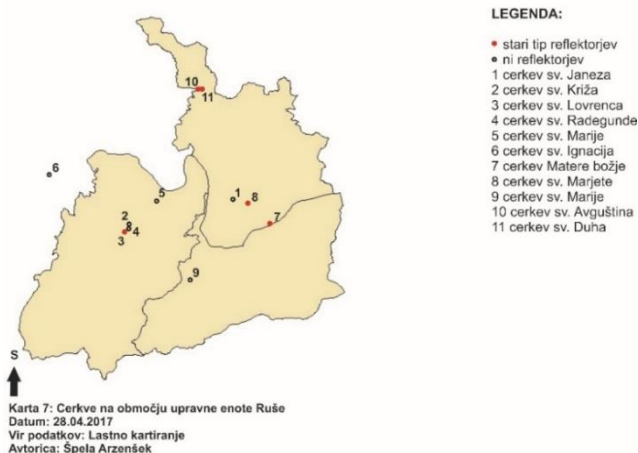
Na območju Upravne enote Ruše smo opazovali 11 cerkva. V nočnem času je osvetljenih 5, neosvetljenih pa 6. Vse osvetljene cerkve so osvetljene s starim tipom reflektorjev (17). V nočnem času sta 2 cerkvi osvetljeni z belo svetlobo in 3 z oranžno. Posebnosti, ki smo ju zabeležili na območju, sta: večina cerkva je neosvetljenih, novih tipov reflektorjev ni prisotnih pri osvetljevanju cerkva.

Tabela 2: Popis cerkva na območju UE Ruše glede na tip in število reflektorjev ter nočno osvetljenost in barvo svetlobe

Vir: Lastno evidentiranje

UPRAVNA ENOTA RUŠE					
NASELJE	CERKEV	tip reflektorjev	število reflektorjev	po 23:00	barva svetlobe
Janževa Gora	cerkev sv. Janeza	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Lovrenc na Pohorju	cerkev sv. Križa	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Lovrenc na Pohorju	cerkev sv. Lovrenca	stari	3	osvetljeno	bela
Lovrenc na Pohorju	cerkev sv. Radegunde	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Puščava	cerkev sv. Marije	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Rdeči Breg	cerkev sv. Ignacija	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Ruše	cerkev Matere božje	stari	3	osvetljeno	oranžna
Selnica ob Dravi	cerkev sv. Marjete	stari	5	osvetljeno	bela
Smolnik	cerkev sv. Marije	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Sv. Duh na Ostrem Vrh	cerkev sv. Avguščina	stari	1	osvetljeno	oranžna
Sv. Duh na Ostrem Vrh	cerkev sv. Duha	stari	5	osvetljeno	oranžna

Med neosvetljenimi je tudi podružnična cerkev sv. Ignacija, ki se nahaja na Rdečem Bregu (UE Radlje ob Dravi) in je zato tudi izven označenega območja (6). K osvetljenim cerkvam spadajo cerkev sv. Lovrenca (Lovrenc na Pohorju), sv. Marjete (Selnica ob Dravi), sv. Duha, sv. Avguščina (Sveti Duh na Ostrem Vrh) in cerkev Matere božje (Ruše).

7.3 Upravna enota Pesnica

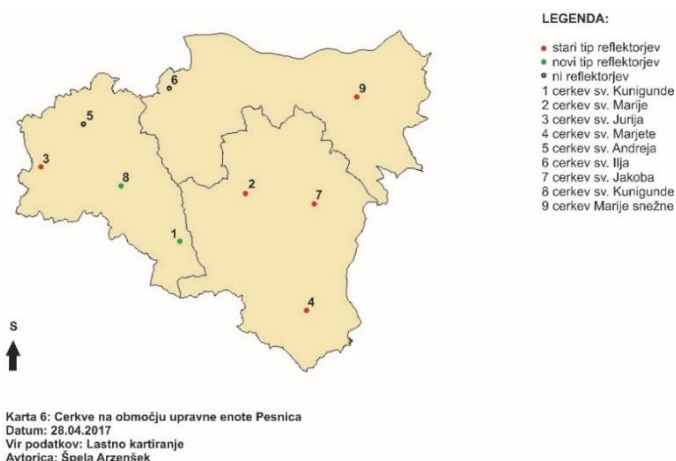
Na območju UE Pesnica smo opazovali 9 cerkva. V nočnem času jih je osvetljenih 7, neosvetljeni pa sta 2. Prevladuje osvetljevanje s starim tipom reflektorjev (18), novih je manj (7). V nočnem času je 6 cerkva osvetljenih z oranžno svetlobo, 1 je z rumeno.

Tabela 3: Popis cerkva na območju UE Pesnica glede na tip in število reflektorjev ter nočno osvetljenost in barvo svetlobe

Vir: Lastno evidentiranje

UPRAVNA ENOTA PESNICA					
NASELJE	CERKEV	tip reflektorjev	število reflektorjev	po 23:00	barva svetlobe
Gradiška	cerkev sv. Kunigunde	novi	4	osvetljeno	rumena
Jareninski Dol	cerkev sv. Marije	stari	4	osvetljeno	oranžna
Jurski Vrh	cerkev sv. Jurija	stari	3	osvetljeno	oranžna
Pernica	cerkev sv. Marjete	stari	3	osvetljeno	oranžna
Plač	cerkev sv. Andreja	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Šentilj v Slovenskih goricah	cerkev sv. Ilja	ni reflektorjev	0	neosvetljeno	•
Spodnji Jakobski Dol	cerkev sv. Jakoba	stari	3	osvetljeno	oranžna
Zgornja Kungota	cerkev sv. Kunigunde	novi	3	osvetljeno	oranžna
Zgornja Velka	cerkev Marije snežne	stari	5	osvetljeno	oranžna

Novi tip reflektorjev je nameščen pri dveh cerkvah: pri cerkvi sv. Kunigunde v Gradiški in cerkvi sv. Kunigunde v Zgornji Kungoti. Neosvetljeni sta cerkvi sv. Andreja (Plač) in sv. Ilja (Šentilj).

7.4 Upravna enota Lenart

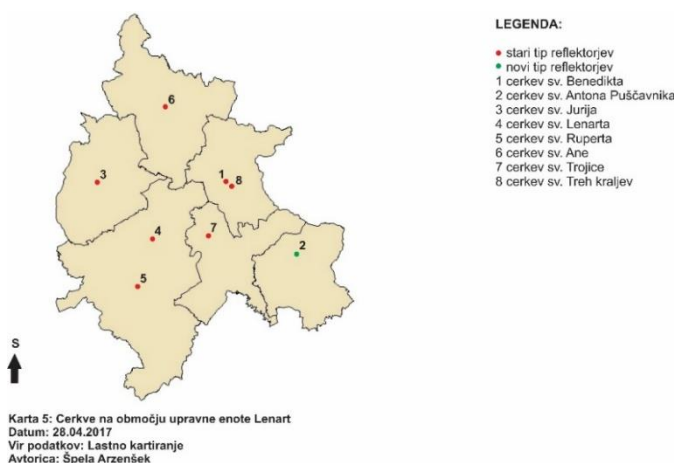
Na območju UE Lenart smo opazovali 8 cerkva. V nočnem času je osvetljenih vseh 8, neosvetljenih cerkva na tem območju ni. Prevladuje osvetljevanje s starim tipom reflektorjev (35), novih je manj (4). V nočnem času so 3 cerkve osvetljene z rumeno svetlobo, 2 sta z oranžno, 2 z belo in 1 je osvetljena z modro svetlobo.

Tabela 4: Popis cerkva na območju UE Lenart glede na tip in število reflektorjev ter nočno osvetljenost in barvo svetlobe

Vir: Lastno evidentiranje

UPRAVNA ENOTA LENART					
NASELJE	CERKEV	tip reflektorjev	število reflektorjev	po 23:00	barva svetlobe
Benedikt v Slovenskih goricah	cerkev sv. Benedikta	stari	4	osvetljeno	rumena
Cerkvenjak	cerkev sv. Antona Puščavnika	novi	4	osvetljeno	bela
Jurovski Dol	cerkev sv. Jurija	stari	2	osvetljeno	modra
Lenart v Slovenskih goricah	cerkev sv. Lenarta	stari	7	osvetljeno	bela
Spodnja Voličina	cerkev sv. Ruperta	stari	3	osvetljeno	oranžna
Sveta Ana v Slovenskih goricah	cerkev sv. Ane	stari	8	osvetljeno	rumena
Sveta Trojica v Slovenskih goricah	cerkev sv. Trojice	stari	6	osvetljeno	oranžna
Sveti Trije Kralji v Slovenskih goricah	cerkev sv. Treh kraljev	stari	5	osvetljeno	rumena

Novi tip reflektorjev je nameščen pri cerkvi sv. Benedikta (Benedikt). Na izbranem območju cerkva brez osvetljave ni.

8. Ugotovitve

Na območju Maribora in okolice smo proučili način osvetlitve 59 cerkva, od katerih je v nočnem času 43 osvetljenih in 16 neosvetljenih. Skupno jih osvetljuje 161 reflektorjev. Reflektorjev starega tipa je 141, novega pa 20. Po pridobljenih podatkih smo pripravili izračun, ki kaže, da je na obravnavanem območju v povprečju 2,73 reflektorjev na eno cerkev. 141 reflektorjev starega tipa osvetljuje 36 cerkva, kar pomeni povprečno 3,92 reflektorjev na cerkev, 20 reflektorjev novega tipa pa osvetljuje 7 cerkva, tj. povprečno 2,86 reflektorjev na cerkev. Zanimivo dejstvo je, da nobena izmed osvetljenih cerkva ne ugaša reflektorjev po 23. uri, kot je priporočeno.

9. Zaključek – upravičenost nočnega osvetljevanja cerkva

Čeprav je osvetljevanje v nočnem času potrebno, je po drugi strani pretirano in nepravilno osvetljevanje vir negativnih posledic, ki se kažejo v motenju procesov v naravi, škodovanju zdravju, onemogočanju astronomskih opazovanj in nepotrebnem povečevanju porabe električne energije. S tem namenom se je vzpostavil projekt LIFE+ Življenje ponoči, ki je bil osredotočen na objekte kulturne dediščine. Cilj projekta je bil zmanjšati oziroma prilagoditi nočno osvetljenost objektov kulturne dediščine (cerkva). Razvita je bila nova oblika razsvetljave, s pomočjo katere se je zmanjšala poraba električne energije od 40 do 90 %, kar je bilo odvisno od prvotne razsvetljave posamezni cerkvi. Kot trdijo strokovnjaki, imamo v Sloveniji še nekaj predelov ozemlja, kjer lahko človek uživa v neokrnjeni naravi – večinoma podnevi. Nočno nebo je namreč običajno obarvano oranžno, zaradi česar izginjajo zvezde oziroma so le blede slika naravnega zvezdnega neba. Problematike se zavedajo tudi v mednarodnem okolju. S tem namenom je bila v La Palmi leta 2007 sprejeta deklaracija StarLight, ki poziva k ohranjanju nočnega neba kot svetovne dediščine in pravice vseh prebivalcev našega planeta do občudovanja in raziskovanja le-tega. Zunanja razsvetljava objektov kulturne dediščine naj bi v razvitih državah povzročala od 5 do 20 % skupnega svetlobnega onesnaževanja. (Mohar idr., 2014, 2-4)

Ker je večina objektov osvetljena od spodaj navzgor, jih lahko označimo kot velike svetlobne onesnaževalce, saj se v večini primerov od 60 do 80 % svetlobnega toka razprši mimo objekta v nebo in okolico. Ta pojav je prisoten tudi v Sloveniji, ki je znana po večjem številu cerkva na vrhovih gričev, izven naselij, v naravnem okolju. Ker osvetljene cerkve obdajajo tudi gozdovi in travniki, je njihov vpliv na nočne živali velik, zato je naravi prijaznejša razsvetljava toliko bolj pomembna (Mohar idr., 2014, 2-4).

Izpostaviti je treba 12. člen *Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja*, ki izpostavlja dejstvo, da je svetlobno onesnaževanje eden od dejavnikov, ki ogrožajo nočno aktivne živali in njihovo vrstno pestrost. Pod posebnim varstvom države so zato vse rastline, živali (tudi nočno aktivne živali) in njihovi življenjski prostori (Mohar idr., 2014, 6).

Problem osvetljevanja vidimo predvsem v pretiravanju z razsvetljavo. Objekti (predvsem cerkve in ostali kulturni spomeniki) so osvetljeni s pretirano močno osvetlitvijo. Pri tem niso upoštevani smiselnost, stroški in posledice osvetljevanja. Večina obravnavanih cerkva je neprimerno osvetljenih. Osvetlujejo jih stari tipi reflektorjev, pri katerih snopi svetlobe sijejo mimo objektov v nebo in okolico.

Posledice svetlobnega onesnaževanja se kažejo v negativnih vplivih na zdravje ljudi. Mednje štejemo tvorbo hormona melatonina in negativne vplive na živali, kot so na primer spremembe fizioloških procesov, vedenja, življenjskega prostora, izpostavljenost plenilcem ter motenje pri orientiranju ptic selivk (Mohar idr., 2014, 9).

Kot problematično izpostavljamo tudi osvetljevanje cerkva v nočnem času. Gre namreč za slabo premišljeno rabo energije in povezanimi stroški. Za lažje razumevanje lahko naredimo okvirni izračun stroškov pri uporabi starega oziroma novega tipa reflektorjev. Zgledujemo se po izračunu Matica Smrekarja, ki je dostopen na spletni strani <http://predlagam.vladi.si/webroot/idea/view/600>. Natančen izračun je dostopen v poročilu terenskega dela. Izhodiščni podatki so razdeljeni glede na število osvetljenih cerkva (s starim tipom reflektorjev), povprečni čas osvetljevanja in ceno električne energije. Razlikujejo se v moči reflektorjev, kjer je pri starem tipu reflektorjev upoštevana moč reflektorja 400 W, pri novem pa 30 W. Pri uporabi starih tipov reflektorjev letni strošek znesi 20.656,08 €, pri uporabi

novih pa 1.549,21 €. Razlika torej znaša 19.106,87 € na leto. Finančni viri za razsvetljavo sakralnih objektov se namreč črpajo iz občinskih proračunov. Osvetljevanje cerkva preko cele noči torej ni smiselno niti z vidika posledic osvetljevanja niti z vidika nastalih stroškov. Zato zagovarjamo predlog, ki ga je podalo Društvo Temno nebo Slovenije, da se reflektorji, ki osvetljujejo cerkve, ugašajo med 23. in 6. uro.

ŽIVLJENJE PO ŠTUDIJU GEOGRAFIJE – INTERVJU Z MOJCO KOKOT KRAJNC

Špela Flegar in Aljoša Nerat

Geografija in pedagogika (2. letnik 2. stopnje) ter geografija in izobraževalna kemija (2. letnik 2. stopnje)

spela.flegar@gmail.com, aljosa.nerat@gmail.com

Študij se počasi izteka, poraja pa se vprašanje, kaj zdaj. Opraviti je sicer treba še zadnje obveznosti, napisati magistrske naloge, potem pa se naša študijska pot zaključi. In bolj se približuje konec, več je razmišljanja o tem, kakšni so naši cilji, na katerem delovnem mestu se vidimo ter kaj bi radi počeli v življenju s pridobljeno izobrazbo geografa.

O zaposlovanju geografov smo se pogovarjali tudi v okviru predmeta Vseživljenjsko izobraževanje za trajnostnost, zato sva novembra 2017 izvedla intervju z Mojco Kokot Krajnc. Povprašala sva jo o njeni izobraževalni poti, prvi in trenutni zaposlitvi ter o njenem mnenju glede zaposlovanja nepedagoških geografov.

1) Kaj oziroma kdo vas je navdušil za študij geografije?

V srednji šoli me je profesorica zgodovine, gospa Maja Vičič navdušila za študij zgodovine. Želela sem postati profesorica in vedela sem, da želim študirati na takratni Pedagoški fakulteti v Mariboru. Pedagoška smer je zahtevala, da si poleg zgodovine izbral še en predmet, in tako sem izbrala geografijo, saj se mi je ta kombinacija zdela najbolj logična.

2) Kdaj se je to zgodilo?

Da bom študirala zgodovino, sem bila odločena od drugega letnika srednje šole.

3) Kako je potekala vaša izobraževalna pot? Kje ste obiskovali osnovno, srednjo, višjo oziroma visoko šolo?

Osnovno šolo sem obiskovala v Mariboru, in sicer OŠ Toneta Čufarja. Izobraževanje sem nadaljevala na Srednji ekonomski šoli Maribor, smer Ekonomska gimnazija, nato pa se vpisala na Pedagoško fakulteto Maribor, kjer sem študirala dvopredmetno pedagoško smer Zgodovina in Geografija. Po končanem študiju sem opravljala pripravništvo na OŠ Toneta Čufarja, nakar sem se zaposlila kot mlada raziskovalka na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti UM. V istem obdobju sem se vpisala tudi na interdisciplinarni doktorski študijski program Varstvo okolja na Univerzi v Ljubljani.

4) Ali vas je v času študija na visoki oziroma višji šoli s svojim znanjem in načinom poučevanja pritegnil kateri izmed profesorjev?

V prvem letniku me je predvsem navdušil dr. Igor Žiberna, saj je imel zelo zanimiva predavanja in veliko znanja, nepozabne pa so bile njegove ekskurzije, ki so mi dale številne nove poglede na okolje, v katerem živimo. Kasneje sem bila navdušena nad ddr. Ano Vovk Korže, ki je pokazala, da je geografsko znanje uporabno in primerno za vsakdanjo rabo.

5) Katere področje geografije vas je najbolj pritegnilo in zakaj?

Najbolj sem bila navdušena nad predmetom Klimatogeografija. Raje sem imela fizično kot družbeno geografijo, predvsem zato, ker mi je bila vsebina zanimiva in sem prepoznala uporabnost le-te v vsakdanjem življenju.

6) Danes so v Sloveniji velike težave na področju zaposlovanja mladih. Koliko časa je minilo od dokončanja vašega študija geografije do zaposlitve na delovno mesto, povezano z geografijo?

Da sem se zaposlila kot mlada raziskovalka na Oddelku za geografijo, je trajalo eno leto, v tem času pa sem opravljala prostovoljno pripravništvo na OŠ.

7) Kdo je bil vaš prvi delodajalec? Ali ste bili tam edina geografinja? Če ne, koliko vas je bilo? Kakšno delo ste opravljali?

Moj prvi delodajalec je bila Univerza v Mariboru, bila sem zaposlena na Filozofski fakulteti na Oddelku za geografijo. V obdobju trajanja te zaposlitve sem usvojila mnoga znanja, ki so bila vezana tako na področje geografije in poučevanja kot tudi na vseživljenjsko znanje, ki mi je pomagalo pri tem, da sem postala boljša oseba.

Opravljala sem različne vrste dela: bila sem asistentka, tj. prenašala sem znanje na študente, sodelovala sem pri raznih projektih ter raziskovala na področju industrijske ekologije v povezavi s trajnostnim razvojem, kar je tudi bila poglobljena tema mojega doktorata.

8) Opazila sva tudi, da ste odprli s. p., ki je osredotočen na raziskave in razvoj na področju trajnosti. Kako ste prišli na to idejo?

Samostojno podjetje sem odprla zgolj zato, ker sem sodelovala pri raziskovalnem projektu, ki mi je kasneje omogočil tudi sedanjo zaposlitev.

9) Ste v s. p. zaposleni le vi ali še kdo?

Samo jaz.

10) Mislite, da so zaradi krize zaposlovanja s. p.-ji rešitev za nepedagoške geografe oziroma geografe nasploh?

V današnjem času je težko, saj moraš imeti res dobro idejo in predvsem povezave z določenimi posamezniki, da lahko uspeš.

11) Kje ste zaposleni danes? Ste tam edina geografinja ali je še kdo s to izobrazbo?

Trenutno sem zaposlena na Agenciji za energijo v Sektorju za tržne dejavnosti, kjer delam na področju učinkovite rabe energije. V organizaciji sem edina geografinja.

12) S čim se pri svojem delu trenutno ukvarjate?

V organizaciji sem zadolžena za spremljanje izvajanja zakonodaje – ciljev 7. in 8. člena Direktive o energetske učinkovitosti. Na nacionalni ravni torej spremljam izvajanje ciljev doseganja prihrankov energije dobaviteljev elektrike, plina, toplote, trdnih in tekočih goriv. Prav tako sem zadolžena še za preverjanje izvajanja obveznih energetskih pregledov velikih gospodarskih družb v Sloveniji.

13) Ali je za delo, ki ga trenutno opravljate, bila potrebna geografsko usmerjena izobrazba?

Ne.

14) Kako pogosto vam pri trenutnem delu koristi pridobljeno znanje geografije?

Najbolj mi koristijo znanja s področja geografije Slovenije, predvsem njen družbeni del.

15) Kakšno je vaše mnenje o zaposlovanju nepedagoških geografov? Nas študente geografije čaka svetla prihodnost ali ne?

Menim, da geografija ponuja kar veliko uporabnih znanj, ki bi jih lahko uporabili v širši družbi, pa vendar se še vedno obravnava zgolj kot šolski predmet. Zato vam priporočam, da usvojite čim več različnih znanj, in da ob usvajanju teh znanj vedno razmislite o njihovi uporabnosti. To uporabnost vedno poudarjajte pri delodajalcih.

16) Ali se pri svojem delu povezujete z drugimi geografi v lokalnem okolju ali po Sloveniji?

V svojem delu se povezujem z ljudmi iz energetike in žal ne vem, ali je kdo med njimi geograf. Vem pa, da tujina kar pogosto v energetiki zaposluje tudi geografe, predvsem dobrodošlo je njihovo znanje s področja geografskih informacijskih sistemov.

17) Bi nam, nadobudnim študentom geografije, lahko dali kakšen nasvet?

V pridobljenih znanjih vedno iščite uporabnost ter poudarjajte to pri delodajalcih.

POLETNA ŠOLA V BRNU

Jana Jaušovec in Urška Žizek

Geografija in zgodovina (2. letnik) ter geografija in pedagogika (2. letnik)

jana.jausovec1@gmail.com in urska23.zizek@gmail.com

Brno poznamo kot drugo največje mesto na Češkem in največje mesto pokrajine Moravske ter seveda kot mesto piva. To je bilo vse, kar sva vedeli, preden sva se odpravili na 8. mednarodno Georegnet poletno šolo, ki jo organizira CEEPUS. Seveda sva bili sprva v velikih dvomih, ali bi se je resnično radi udeležili. Sedaj, ko sva že kar nekajkrat vse skupaj prespali, se enotno strinjava, da se je izplačalo. Ta poletna šola je bila za naju enkratna in nepozabna izkušnja.

Naslovna tema šole v tem poletju je bila: Socialni, gospodarski in okoljski pogledi na regionalni razvoj v Centralni Evropi.

8. julija smo se tako zbrali študentje iz sedmih različnih držav: Avstrije, Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Poljske, Slovenije, Srbije in, kar je bilo izredno zanimivo, Združenih držav Amerike. Vse do konca poletne šole, ki se je uradno zaključila 20. julija, smo spoznali kanček vsake države, kako se med seboj razlikujejo in navsezadnje, kako se razlikuje študij geografije.

*Slika 1: Skupinska slika na gradu Veveri
Vir: Jaušovec, 2018*

Pot in bivanje

Najine priprave na pot so

se začele že nekaj tednov pred odhodom, saj sva morali poiskati ugodno možnost transporta iz Maribora do Brna. Poleg vlaka je bila najhitrejša in najugodnejša ponudba s Flixbusom, s katerim sva se nato odpravili na pot. Po opravljenih izpitih je končno napočil dan odhoda. Iz Maribora sva se odpravili v poznih večernih urah in na avtobusno postajo v Brnu prispele zgodaj zjutraj naslednji dan. Na postaji sva srečali enega izmed udeležencev poletne šole, s katerim sva se odpravili proti študentskemu domu. Vsi udeleženci poletne šole smo stanovali v študentskem domu, ki je del univerzitetnega kompleksa Mendelove univerze. Sobe so bile dvoposteljne in v primerjavi z nekaterimi sobami v Mariborskih študentskih domovih so bile precej velike. V sami zgradbi se poleg študentskega doma nahaja tudi Fakulteta za regionalni razvoj in mednarodne študije, menza, knjižnica, informacijski center, klub in savna. Študenti smo v domu imeli dostop do pralnih in sušilnih strojev ter manjše kuhinje. V bližini študentskega doma se nahaja tudi botanični vrt in arboretum ter učni in namenski objekt, ki sta prav tako del Mendelove univerze. Hrano sva si kupovali v trgovini Tesco, saj je bila tam najcenejša, kosilo pa smo imeli vsi študentje v študentski menzi v glavnem kampusu.

Predavanja

Poletna šola se je izvajala v okviru Fakultete za regionalni razvoj in mednarodne študije, vendar so predavanja potekala v glavnem kampusu Mendelove univerze. Od

študentskega doma do kampusa vodita dve poti. Hoja skozi izredno lepo urejen botanični vrt je trajala približno 15 minut, druga pot pa je bila vožnja s tramvajem dve postaji, kar je trajalo 5 minut. Večinokrat sva se zjutraj na predavanja odpravili peš, s tramvajem sva se peljali le, če je bila pot skozi botanični vrt bila zaprta. Predavanja so trajala od 9.00 do 16.00, vmes je bila ena ura za kosilo, včasih pa smo zaradi ekskurzij ali drugih popoldanskih dejavnosti končali prej. Predavali so nam profesorji iz držav članic CEEPUS programa, iz Češke, Poljske, Bosne, Madžarske ter profesorica in profesor iz Univerze v Mariboru in Univerze v Ljubljani. Predavali so o temah, ki so povezane z regionalnim razvojem v srednji Evropi, prav tako pa se jih večina s temo, ki so jo predavali, tudi poklicno ukvarja. Eno izmed predavanj je potekalo v Inovacijskem centru Južne Moravske (JIC center), kjer smo imeli predavanje o trženju mesta na primeru Brna in Južno-moravske regije. Na vseh predavanjih smo študentje sodelovali in debatirali, pri nekaterih profesorjih smo imeli delavnice, izdelovali plakate, imeli predstavitev skupinskega dela ali pa smo morali odgovoriti na zastavljena vprašanja, ki smo jih dobili vnaprej. Ker smo študentje prihajali iz različnih držav, smo različne vidike gospodarskega razvoja med seboj primerjali. Na predavanjih sva veliko znanja obnovili in se tudi naučili veliko novega, predvsem o gospodarstvu in razvoju v drugih državah, kar bova lahko uporabili pri nadaljnjem študiju. Ker pa so predavanja potekala v angleščini in ker je tudi sporazumevanje z ostalimi študenti potekalo v angleškem jeziku, sva tudi na tem področju obnovile in izpopolnile znanje.

Ekskurzije

Poleg predavanj smo imeli veliko ekskurzij po mestu in tudi izven njega. Čeprav vse niso bile obvezne, sva se jih z veseljem vseh udeležile. Prva ekskurzija je bila po starem delu mesta. Profesor Pavel nam je razkazal skoraj celotno mestno jedro. Obiskali smo staro mestno hišo, Petrov hrib in katedralo sv. Petra, trg svobode, mestno tržnico in druge mestne znamenitosti. Ker si nismo ogledali mestnega jedra v celoti, sva si tudi sami in v družbi drugih študentov ogledali še preostale dele mesta. Ogledali sva si grad Spielberg, fontano Janackovo Divadlo in se sprehodili po mestnih ulicah. V spremstvu profesorja smo si vsi študentje ogledali pivovarno Starobrno, po kateri smo imeli voden ogled, na koncu pa nas je čakala še degustacija piv. Eno popoldne smo obiskali tudi tovarno Zetor, ki je češki proizvajalec traktorjev. Po predavanjih je bila ena izmed ekskurzij tudi do jezera Brno, ki je največje rekreacijsko območje mesta Brno. Jezero je 10 km dolg rezervoar za vodo. Ob jezeru je veliko krajev za kopanje, sončenje in kolesarjenje. Mi smo po jezeru pluli z ladjico vse do grada Veveri, ki smo ga tudi obiskali. Zadnji dan predavanj ni bilo, zato pa smo imeli čudovito celodnevno ekskurzijo v kulturno pokrajino Lednice Valtice, ki je vpisana na Unescov seznam svetovne naravne in kulturne dediščine, in na koncu še sam grad Lednice. Tukaj smo uradno tudi zaključili poletno šolo, prejeli vsa potrdila in se po dveh čudovitih tednih težko poslovili.

*Slika 2: Zelny trh (Zelni trg) v mestu Brno
Vir: Žížek, 2018*

*Slika 3: Grad Lednice
Vir: Jaušovec, 2018*

Prosti čas in najbolj nori spomini

Po uradnem delu dneva nam je ostalo kar nekaj prostega časa. Tega smo porabili predvsem za skupne pogovore, resne in popolnoma neumne, sklepanje prijateljstev, gledanje svetovnega prvenstva v nogometu in, morda nekoliko nenavadno, igrali smo ogromno odbojke. Še zdaj ne veva, kako nama je v eno od potovalk uspelo spravili še odbojgarsko žogo. Ta je poskrbela za ogromno zabave in tekmovalnosti med vsemi udeleženci poletne šole. In seveda, ko je bilo več prostega časa, smo obiskali vsako lokalno pivovarno na poti in spremljali nogometne tekme, ki so potekale v tistem času. Udeleženci šole s Hrvaške so zaradi poraza njihove ekipe v finalu prvenstva zadnje dni izgubili kar precej motivacije in navdušenja (nekaterim Slovencem se je to zdelo kar precej zabavno).

Vikende v času poletne šole smo imeli proste. Tako je našemu avstrijsko-slovenskemu taboru padlo na misel, da bi se za vikend odpravili na Poljsko, v Krakov in Auschwitz. Fantje so organizirali vse potrebno in odpravili smo se proti Poljski. Dvakrat smo se znašli na napačni avtobusni postaji, a nam je na koncu vseeno uspelo ujeti Flixbus za Krakov. Ogledali smo si mesto Krakov, ki nas je neverjetno prevzelo, in taborišče Auschwitz, ki nas je predvsem pretreslo. Pa vendar, polni vtisov smo se vrnili v Brno, kjer smo preživeli še en teden. V zadnjem tednu so nas v prostem času precej animirali in zabavali študentje iz Brna, ki obiskujejo tamkajšnjo Mendlovo univerzo. Organizirali so večere, kjer smo se družili ali igrali kakšne igre - resnično so se potrudili.

*Slika 4: Vstop v Aushwitz Birkenau
Vir: Žižek, 2018*

Za na konec

Na tej točki bi radi spodbudili vse, ki imajo kakršnekoli dvome ali strah pred udeležbo na

*Slika 5: Poslovilni 'selfie' s potrdili o zaključeni poletni šoli
Vir: Žižek, 2018*

poletnih šolah in podobnih dogodkih. Čas študija je potrebno izkoristiti tudi za takšne občudijske dejavnosti, ki nas povežejo z ostalimi, tujimi študenti. Ustvarimo nove in nore spomine in pridobimo nenadomestljive izkušnje. Ponujenih nam je toliko štipendij, da je resnično škoda, če bi priložnosti odplavale mimo nas. Sami bi se radi še na koncu zahvalili izr. prof. dr. Lučki Lorber, ki naju je navdušila nad to šolo in zaradi katere sva se je na koncu koncev tudi udeležili in tako neizmerno uživali.

JUMBO-JUMBO TANZANIJA

Jakob Slavič

Geografija in pedagogika (2. letnik)

jslavic.s@gmail.com

Afrika, dom človeštva. Dom posebnega ritma življenja, ki je vedno dražil mojo dušo. Nenazadnje je oblikoval tudi mojo glasbeno pot – učenje bobnov in marimbe/ksilofona. Po več kot 6 mesečnem čakanju, organiziranju in pripravljanju je le napočil čas. Moja pot v Afriko se je pričela. Tanzanija, ena izmed vzhodno-afriških obmorskih držav, od doma oddaljena več kot 6000 km zračne razdalje. Dežela vsem poznanega otoka Zanzibarja s sanjskimi plažami in svetovno znanim nacionalnim parkom Serengeti ter nenazadnje dom Kilimanjara.

Pa zakaj rineš tja?

Že od malih nog so gore zame predstavljale drugi dom in z njim povezano planinarjenje, alpinizem in plezanje. Šport z najboljšim razgledom, znotraj katerega spoznaš samega sebe, in šport z najboljšimi sotekmovalci. Še zdaj se spominjam prvih pohodnih hlač iz otroštva, na katerih je na veliko pisalo KILIMANJARO. In želja po osvojitvi vrha je bila rojena. Želja se je samo nadgrajevala z načrti po osvojitvi 7 SUMMITS (le nekaj ljudi je stalo na vseh najvišjih vrhov vseh sedmih celin). »To je to«, nekoč bo mi uspelo. Po spletu naključij je pogovor s prijateljem nanesel prav na to temo – vrh Kilimanjara. Oba sva se zavzeto odločila, da bova načrt izpeljala.

Zame pa ni bil cilj le vrh 5895 m visoke gore, temveč tudi spoznati Afriko. Spoznati korenine človeštva, kulturo, ljudi, način življenja. Kakor bi rekli vsi tisti, ki nam je skupen študij geografije: »Gledati skozi geografske oči«. Spoznavati tako dobre kot slabe stvari in se spraševati, čemu in kako nuditi napredek.

Tanzanija

Združena republika Tanzanija ali krajše Tanzanija je vzhodnoafriška obmorska država, nastala z združitvijo Tanganjike in Zanzibarja leta 1964. S površino 947,303 km² je Tanzanija na 13. mestu po velikosti v Afriki in na 31. mestu na svetu. Na državo mejita Kenija in Uganda na severu; Ruanda, Burundi in Demokratična republika Kongo na zahodu; in Zambija, Malavi in Mozambik na jugu. Tanzanija leži na vzhodni obali Afrike in ima za soseda Indijski ocean z obalo, ki je dolga okoli 800 km.

Obala Tanzanije je bila svetu poznana zelo zgodaj. Kot ribiška in trgovska postojanka je bila znana že v rimski dobi, kasneje je služila arabskim, indijskim in perzijskim trgovcem. Tako so se začela oblikovati prve majhne države in mesta.

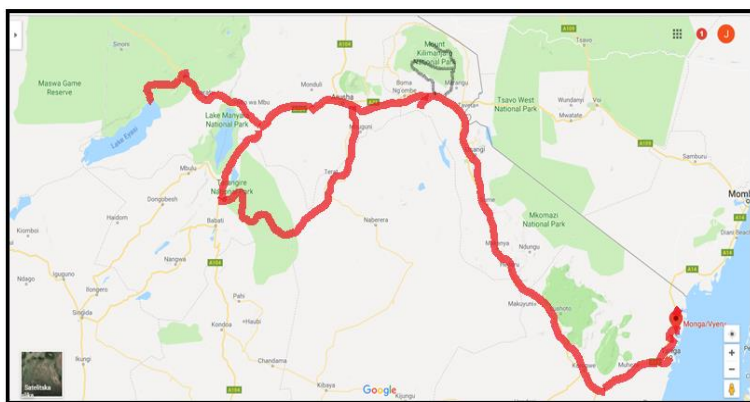
Karta 1: Tanzanija
Vir: hr-maps.com, 2018

Notranjost države je bila ostalemu svetu nepoznana. Prva odkrivanja se pričnejo v 19. stoletju - v tem času (1891) si nemška vlada prilasti nadzor nad ozemljem. Po prehodu v 20. stoletje se pričnejo upori proti kolonialistom, pri čemer jim pomoč nudi Velika Britanija, ki kasneje prevzeme nadzor pod mandatom Lige narodov. Svojo neodvisnost Tanzanija začne kovati leta

Uradni jezik v Tanzaniji je angleščina, ki pa je le malo rabljena. Zasledimo jo le v mestih in turističnih območjih. Narodni jezik je svahilščina. Celotno zakulisje jezika hitro dojameš in se ga lahko hitro naučiš, predvsem, če si veliki oboževalec risanege filma »Lion King«, kjer je uporabljenih veliko besed iz tega jezika. Zraven dveh jezikov pozna Tanzanija še 4 jezikovne skupine, ki govorijo druge jezike. Nilsko-saharska skupina, ki zajema okoli 100 jezikov, afriško-azijska z okoli 200 jeziki in nigrsko-kongovska jezikovna skupina z več kot 1000 različnimi jeziki. Za četrto, kojsansko jezikovno skupino, je značilno tleskanje z jezikom in jo uporabljajo najbolj odročna plemena.

Naj se avantura prične

prijateljske vezi že pred
odhodom. Cilj je bil jasno
zastavljen. Nos letala se je
dvignil 19. 6. iz
zagrebškega letališča in
svoja krila usmeril proti
Qatarju. Nočni vrvež
stolpnic in velike plantaže
naftnih ploščadi so se vili
čez celotno državo. Tudi
letališče nas je pustilo
brez besed. Sledil je krajši
počitek, še en vzlet in smo
prispeli. Po še 6 urah
letenja, prečkanja
ekvatorja, smo ga

*Karta 2: Mapa potovanja
Vir: Slavič, 2018*

»JUMBO, KARIBU RAFIKI«, so bile besede, ki so nas pozdravile na letališču Kilimanjaro. Pred vrati, ki so vodile do izhoda nas je čakal »Bobby«, kot se je predstavil. Z dolgimi dredy, rasta kapo, pohodniškimi oblačili in širokim nasmehom na obrazu. To je bil naš vodnik in hkrati lastnik agencije, ki organizira vzpone na Kilimanjaro, safarije in druge aktivnosti. Sledilo je spoznavanje, seganje rok in vožnja do mesta Moshi, kjer je bila rezervirana naša nastanitev.

»TWENDE« (Pot pod noge)

Po nekaj urah zasluženega spanca je prišlo jutro in dan, ki sem ga čakal toliko časa. Vzpon na najvišjo goro Afrike, najvišjo samostojno goro, najvišji vulkan na svetu – Kilimanjaro.

Kar nekaj časa nam je vzela sama registracija pred vzponom na goro, saj to gorski čuvaji vzamejo povsem resno. Za celotno odpravo sedmih pohodnikov je tako celotna ekspedicija štela 24 posameznikov. Vsaka šerpa je stehtana do kilograma natančno, preverjajo se izkaznice vodnikov, kakor tudi pohodnikov samih.

Prvi dan na gori preživiš v popolni vlagi. Odet v dežni plašč ali »softshell« jakno. Povprečna količina padavin na tem območju je več kot 2500 mm. Tako je naslednjih nekaj ur bil naš zvesti sopotnik gospod blato in gospodična megla. Le ta napaja goro z vodo, snegom, s tem pa odločno vpliva na življenje pod goro. Kilimanjaro s svojo veličino oblikuje namreč svojo klimo, ki se odraža na gori kakor tudi v dolini.

Sicer široko pot, ki se vztrajno, a ne prezahtevno dviga, spremlja deževni gozd, ki bije v oči v vsej svoji zeleni veličini. Že ob samem začetku te iz dreves pozdravljajo opice, skozi pot slišiš žvrgolenje ptičev, padanje težkih kapljic, ki iščejo pot do tal, in ob postanku brez težav naletiš na paličnjaka ali druge tropske živali. Zaščitni znak slovenskih gora je prav gotovo planika. Te na Kilimanjaru ne najdemo. Se pa tukaj nahaja »slonji rilec«, ki raste zgolj na tem območju. Ime rože pa je več kot na mestu. Tukaj zasledimo tudi drugo floro kot so različne vrste gorskih gladiol, lišaji, trave, praproti, mahovi prepojeni s vlago.

*Slika 1: Slonji rilec
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 2: Gorska gladiola
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 3: Paličnjak
Vir: Slavič, 2018*

6 ur hoje je bilo več kot dovolj, da smo se do dobra spoznali s celotno ekspedicijo in vodiči. In kot bi mignil smo dosegli našo prvo bazo Machame Camp (3000m). Temperatura se tukaj že spusti do 0°C, zatorej se tople juhe nihče ni branil. Po večerji je sledil krajši sestanek o naslednjem dnevu, preverjanje vsebnosti kisika v krvi in priprava na spanec.

»JUMBO BVANA« (Pozdravljen)

Vstal sem zelo zgodaj, še pred šerpami. Megla se je vila čez celotni kamp. Ob pogledu čez ramo, pa se je skozi majhno luknjico v megli pokazal vrh. To je bilo prvo snidenje z goro in tisto jutro je bilo zame res nekaj posebnega. Preostanek časa do zajtrka sem izkoristil za spoznavanje okolice, ki se je že nekaj metrov višje začela spreminjati. »Goodmorning, how are you, hot water for washing«. V prikupni afriški angleščini izgovorjena budilka. Še preden si utegnil kar koli odvrniti, je Sadik (šerpa) že budil sosednji šotor. Sledil je obilni zajtrk, pospravljanje šotorov, priprava nahrbtnika, potem pa: »Jumbo, jumbo bwana«. Vodiči, šerpe, kuharji, pomočnik prav vsi začnejo peti, plesati. Brez

*Slika 4: Morje oblakov
Vir: Slavič, 2018*

pomisleka smo se jim priključili tudi mi in lahko mi verjamete, ni ga lažjega učitelja tujega jezika (svahelščina) kot je glasba. Polni pozitivne energije smo bili pripravljeni na odhod. Vaja dela mojstra in drugi dan hoje je bil ves čas obdan s ponavljanjem jutranje pesmi. Konec koncev gre za nekakšno himno gore. Iz goste vegetacije smo počasi prešli v pas imenovan »Heat and moorland zone«. Deževni gozd so sprva zamenjale planjave grmovnic, otrdeli toki lave, balvani, vulkansko steklo in peščena podlaga.

Po približno 6 urah hoje smo dosegli naslednji kamp - Shira camp (3840m). In razgled, ki nas je pričakal je bil neverjeten. Pred nami morje oblakov, kjer se je v daljavi kazala mlajša sestra Kilija

*Slika 5: Kilimanjaro
Vir: Slavič, 2018*

– Mt. Meru in za nami Kilimanjaro odet v snežno odejo. Dodajmo še glasbeno dobrodošlico v kampu, kjer smo lahko dokazali, da smo vso pot pridno vadili tako petje kakor plesne korake. Sledila je malica, krajši vzpon do bližnjih jam, in zaslužen nastavljanje sončnim žarkom. Po večerji je sledilo obvezno opazovanje zvezd. Šele takrat se zavedaš, kje si. Popolnoma vidna rimska cesta, nikakršnega svetlobnega onesnaženja, povrh vsega pa si popolnoma izgubljen na nebu. Nekateri izmed članov so že čutili višinsko bolezen in izgubo apetita. Vendar se je bližal čas za spanec, kar bi moralo

težave odpraviti. Noč je bila mrzla, s temperaturami krepko pod 0°C. Obvezna oprema so bili najmanj trije sloji oblačil in polarna spalna vreča.

Tretji dan nas je čakal aklimatizacijski vzpon. Gre za hiter dvig nadmorske višine, kjer telo preživi nekaj časa višje, nato pa sledi spust na nižjo nadmorsko višino. S tem telo privadimo na nižjo koncentracijo kisika in spremembo pritiska, kar nam pomaga pri osvajanju najvišjih predelov in seveda vrha. Tako smo tempo zelo upočasnili. Strmec je bil velik, vendar kljub temu pozitivna ni pošla. Gora je spet začela spreminjati svojo podobo. Vulkanski balvani, vseh velikosti, ki bijejo bitko s časom, so postali primarna atrakcija. Tla so postala popolnoma suha, peščena. Prešli smo v pas imenovan Alpine dessert (4000 – 5000 n. m. v.). Vegetacije v tem delu praktični ni bilo. Gre za območje z manj kot 200 mm padavin letno. Sonce je bilo izredno močno in koraki so postajali nekoliko težji. Dve članici skupine sta začeli čutiti posledice višinske bolezni, vendar smo kmalu zatem že dosegli kamp Lawatower (4630 m). Po zares obilnem kosilu (polpeti, piščanec, juha, sadje – mimogrede, nikoli še nisem tako dobro jedel na gori) je bil čas za krajši počitek. Na srečo višinske bolezni skupaj s članico iz Nemčije nisem čutil, medtem ko so drugi z veseljem posegli po nekaj aspirin in Diamoxu (zdravilo, ki lajša in omogoča boljšo prilagoditev višinski bolezni).

Sledil je spust proti Barranco kamp (3950 m). Tako smo se obrnili na popolnoma drugo stran gore. Tukaj se pojavlja več vegetacije; med najbolj znanimi sta »Grint« in »Lobelia deckenii«, ki sta lep primer rastlin, ki se bojujeta hkrati s pomanjkanjem padavin in pa velikimi razlikami temperatur med dnevom in nočjo. Gre za severovzhodno stran gore, z velikim številom strug raznih potokov, ki nastajajo zaradi taljenja ledu in snega v višjih legah. Prihod v kamp je bil nekoliko slabši, saj nas je pričakala megla, senca, vlaga in nizke temperature, kar je značilno za ta predel Kilimanjara. Sledila je še topla večerja, pregled vsebnosti kisika v krvi in zaslužen spanec.

»POLE, POLE« (Počasi, počasi)

Naslednje jutro nas je čakala prva večja ovira – stena Barranco. Sprva te ta nekoliko prestraši, vendar je bilo njeno premagovanje en sam velik užitek. Hoja je tako za 2 uri spominjala na premagovanje strmejših predelov slovenskih gora, kjer je potrebno poprijeti za kako skalo ali klin. Po uspešno premagani steni se je pred nami prikazal čudovit razgled. Stali smo na platoju ostanka ledenika Heim, vertikalno nad nami pa se je šopiril mogočni Kilimanjaro. Od tam se je pot nekoliko spustila. Pot smo nadaljevali po tako imenovani dolini Karanga, kjer se tik pred zadnjim res težkim vzponom nahaja zadnje nahajališče vode. Po osvojenem kampu Karanga, je bil čas za kosilo in kratek počitek. Od tam je sledil počasen tempo vse do zadnjega kampa Barafu (Led). Le tega smo dosegli v poznih popoldanskih urah. Gre za popolnoma odprt kamp, z velikim naklonom in ostrim skalovjem. Zavedal se sem, da bo noč kratka in težka. Dodatno je noč poslabšalo stanje moje »cimre«, ki je vidno kazala simptome višinske bolezni. Tako je name padla dolžnost preverjanja njenega stanja vsake toliko časa.

*Slika 6: Zadnji kamp
Vir: Slavič, 2018*

Tisto noč nisem zatisnil očesa. Mraz, skrb za obolelo pohodnico, glasovi pohodnikov, ki so že vstali in seveda adrenalin, je terjal svoj davek. Vstali smo ob 1.00. Pripravili opremo, spili čaj in naša pot do vrha se je začela. Čakalo nas je še zadnjih 1350 višinskih metrov, po pasu večnega ledu in snega. Noč, mraz, veter, neprespanost se je čutila. Ni bilo veliko govorjenja. Tempo pa tudi ni prizanašal. Po kaki uri in pol so bili simptomi višinske bolezni za eno izmed članic prehudi. Tako je sledil zgolj še poslednji objem, tople besede in skupina se je morala razcepiti. Naslednjih nekaj ur nismo veliko razmišljali. Korak po korak. Veš da si bližje vrhu. Počasi sem začel čutiti ozeblino na prstih in nosu. Tudi voda za pitje je začela zmrzovati. Dihanje je postajalo vse težje in sam sem rabil nekaj več sekund, da sem prišel do sape.

S skupino smo bili dobro na poti. Kar nekaj skupin smo prehiteli, kljub temu da so štartali veliko pred nami. Kar nekoliko zmrazi te, ko vidiš skupine po 10 pohodnikov, ki se obračajo, nekatere celo nosijo z gore. Vzdušje v skupini se je izboljšalo s sončnim vzhodom. Ta je bil res nekaj posebnega. Tanka rdeča črta je označevala mejo med nebom in zemljo, bilo je nekaj nepozabnega, a vedeli smo, da nas čaka še dolga pot do vrha.

Vedno težje sem dihal in potreboval daljše počitke. Tudi druga člana skupine sta trpela enake muke. Eden izmed članov je začel zaostajati, zato sva preostala dva izmenjevala, ter ga čakala in

*Slika 7: Rob kraterja
Vir: Slavič, 2018*

mu vlivala vzpodbudo. Nekaj metrov pod Shirapoint (rob kraterja Kilimanjara, od koder je še dobra ura do vrha) sem nabral toliko moči, da sem imel občutek, da lahko tečem. Po doseženem Shirapointu je bilo v očeh vseh videti veliko čustev. Veselje nas je oblivalo. Sijalo je že močno sonce. Teh nekaj metrov bomo pa že opravili z lahkoto, ko smo videli, da vrh ni več daleč. Nikoli se še nisem tako motil. Če smo do sedaj zgolj potrebovali nekaj več sekundnih počitkov, se je naš pekel šele začel. Zadnja uro bi lahko opisali v nekaj besedah: led, vrtenje, utrujenost, zaspanost in trda volja. Za vsakih 15 metrov si rabil vsaj 2 minutni počitek, ki se je po

navadi končal s spanjem stoje. Nekateri so pljuvali kri, padali od vrtoglavice. A po dobri uri je bil vrh osvojen.

*Slika 810: Osvojen vrh
Vir: Slavič, 2018*

Občutek, ki ga prav gotovo ne bom pozabil do konca življenja. 5895 m visoko. Težko kakorkoli pojasnim občutke, saj jih je bilo veliko. Najbolj si bom zapomnil neskončno modrino na nebu, ki je dajala občutek neskončnega, vsemogočnega in tako sem se tudi počutil.

Kam naprej?

Po dvodnevnem sestopu z gore, praznovanju osvojenega vrha v hotelu, nas je čakala nova dogodivščina. Zapustili smo mesto Moshi in se odpravili v divjino. Takoj, ko zapustimo mesto za nami, se tukaj odprejo široke planjave savanske vegetacije. Začnejo nas pozdravljati velikanska drevesa kruhovci, Masaji, govedo, koze in majhna naselja plemen.

Tarangire, gre za šesti največji nacionalni park v Tanzaniji. Ime je dobil po reki Tarangire, ki napaja območje s življenjem. Vožnja z gromozanskim avtomobilom po brezpotjih, je že sama po sebi veliko

doživetje. Ni minilo niti 5 minut in pred nami se pojavijo že prve gazele, antilope, pumbe (divji afriški prašič), noji in opice. Prav vse nas je presunilo, da slike kot jih vidimo na National Geographic-u resnično podoživljamo. Kar kmalu smo v daljavi zagledali tudi lene leve. Polni navdušenja smo se zatekli v »varno območje«, kjer smo se lotili malice. Tam smo nehote delili našo hrano z opicami – Male Vervet, katere niso posebne zgolj po roparskih sposobnostmi, ampak tudi zaradi modro obarvanih modih. Dokaj lačni smo pot nadaljevali. Tako nam je pot presekala skupina pavijanov. Le ti so sposobni ubiti tudi leve in jih je moč srečati po celotni Tanzaniji. Naenkrat je voznik pospešil. Uspelo nam je ujeti krdelo levov pri kosilu, ki so se mastili z ogromnim bivolom. Izredna sreča pa se je nadaljevala. Ker ob takih atrakcijah potekajo prave bitke za najboljši pogled na dogajanje, smo se z vodičem v upanju na boljši pogled oddaljili. In storili smo prav, kajti ob potrpežljivem čakanju ob majhnem hribu, smo uspeli ujeti levinjo s kar 4 mladiči, ki jih je vodila do kosila. Kot da dan ne bi mogel biti boljši, je takoj za njimi prikorakala skupina afriških slonov.

Ngorongoro krater

Po dobro prespani noči v kampu, v bližnji vasi, smo pot nadaljevali v krater Ngorongoro. Gre za največji ostanek vulkana tipa kaldera, ki ostaja popolnoma ohranjen, hkrati pa nudi prebivališče številnim živalim. Že sam pogled na ogromen krater, iz katerega praktično ni izhoda, nas je presunil. Šele ko smo se spustili na samo dno, nas je lepota zares očarala. Kamor je segel pogled, nas je obdajala divjina Afrike. Bivoli, gnuji, zebre, antilope, gazele, ki s časom postanejo nekaj čisto vsakdanjega. Tukaj so še flamingoti, žerjavi, afriški volkovi in seveda nadvse zanimivo rastlinstvo. Šele takrat se pravi »safari lov začne«. Nilski konji so se namakali v bližnjem jezeru, kjer se je nahajala tudi postojanka za toaleta. Tako si praktično od nilskega konja oddaljen zgolj kakšna 2 metra in ko ob tem pomisliš, da gre za najbolj nevarno žival, ki pobije največ ljudi letno, srce rado poskoči. Pot avtomobila sta nam presekala tudi nosorog in hijena, ob izhodu iz kraterja pa smo se dobesedno dotaknili slona, ki se je lotil vej bližnjega drevesa.

Pot smo nadaljevali po izredno slabi cesti. Rdeča barva prsti je bodla v oči in pesek se je dvigoval nad avtomobil. Prehajali smo v vse bolj pusto naravo, plemena, ki živijo tam, so prebivali v

izredno majhnih hiškah, narejenih iz blata in grmovnic. Naš kamp je bil postavljen v popolni divjini. Že kratek sprehod ob kampu pa je ponujal možnost igranja z opicami.

*Slika 9: Čreda gnujev
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 10: Kruhovec
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 11: Afriški sloni
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 12: Nosorog
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 13: Lev
Vir: Slavič, 2018*

*Slika 14: Nilski konj
Vir: Slavič, 2018*

V popolni divjini

Zadnji dan popotovanja z avtomobilom smo začeli zgodaj zjutraj in to z divjo vožnjo do tako imenovanih Bušmanov. Gre za eno izmed plemen, ki še zmeraj živijo nomadski tip življenja. Govorico spremlja tleskanje z jezikom, pisave ne poznajo, tuj jim je tudi čas/leto. Prihod v pleme je bil zame osebno eden izmed bolj čustvenih trenutkov. Zavedanje naše preteklosti, začetkov človeštva, neposredno pred mano. Napol goli možje in žene so ogrevali svoja telesa ob ognju. Po nekaj stiskih rok smo se s trojico odpravili na lov. Oboroženi z loki smo zakorakali v savano. Rezultat? Preplezan kruhovec, poskusanje njegovega sadeža in ulov 3 ptičev, manjših kot pest. Le te smo pripravili na licu mesta. Za ogenj so zadolžili ravno mene. In glej ga zlomka, uspelo je, tudi okus ptičev ni bil slab. Po prihodu v pleme smo spoznali tudi njihova prebivališča – 2 m x 1 m veliki začasni šotori, sestavljeni iz lubja, lupin in grmovja, s kuriščem ter kožo antilope kot vzmetnica. Le to mora zadostovati za 4 ljudi. Neverjetno. Po grenkem slovesu nas je čakala pot proti izhodiščnemu mestu Moshi. Na poti smo obiskali še eno izmed plemen in jezero Eyasi s površino 1050 km².

*Slika 15: Obisk pri Bušmanih
Vir: Slavič, 2018*

Čas je za morje

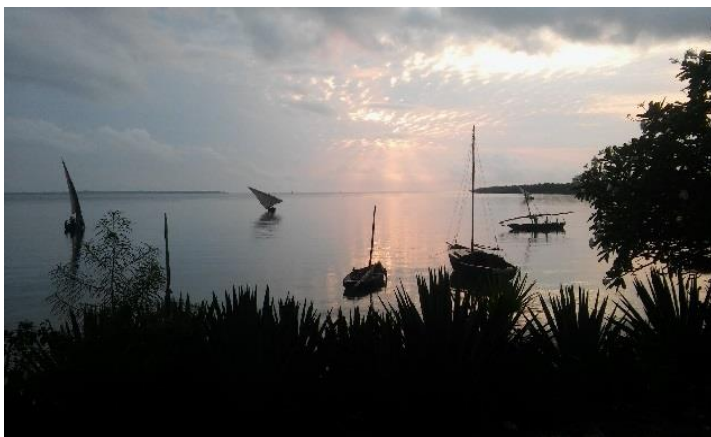
Po dolgi vožnji in kratkem spancu v hostelu nas je pot vodila na obalo. Skočili smo na avtobus in pričeli približno 7 ur dolgo pot proti mestu Tanga. 400 km dolga pot je bila naporna, a hkrati zanimiva. Širne planjave so zamenjali hribi, tropski gozd in različne plantaže. Tudi tipi naselja, kakor tudi kultura in ljudje so se začeli spreminjati. Tako je bilo čutiti večjo pripadnost muslimanske vere, vlaga je oblikovala bujno rastje, naselja so bila gostejša, hiše zgrajene iz gline in opek, bilo je tudi več vrveža na cesti.

Tanga

Tanga je eno izmed večjih pristaniških mest Tanzanije. Leži blizu meje s Kenijo in meji na Indijski ocean. V neposredni bližini leži tudi svetovno znano letovišče, otok Pemba in Zanzibar. Mesto je ostanek posledice nemške kolonizacije, zaradi česa se ponekod pojavlja s tem skladna arhitektura. Kot zanimivost, Tanga predstavlja edino mesto v Tanzaniji, ki poseduje sistem hišnih števil, veliko anekdot pa se navezuje tudi na prelepe ženske, ki izhajajo iz tega predela države.

Po kratkem ogledu mesta, predvsem iz avtomobila, smo pot nadaljevali proti meji s Kenijo. Izbrali smo edino možno nastanitev v tistem predelu, v revni ribiški vasi obdani s kokosovimi palmami. Vendar se je sredi te vasi nahajala majhna vila, urejena kot iz pravljice, s pogledom na morje in širne plaže. Sprejeli so nas s toplo dobrodošlico, predvsem s strani mame Sare. Lastnica, z neverjetno toplim srcem in izredno žilico za kulinariko ter glasbo. Vsako jutro smo si lahko ogledali morske sadeže, ribe, hobotnice, ki so bile kasneje pripravljene za kosilo in večerjo. Bili smo deležni celo ucinih ur kuhanja.

Neskončno dolge plaže so omogočale dolge sprehode s številčno družbo lokalnih otrok, ki jih navdušuje tvoja barva telesa, jezik, tehnologija in dobrote, ki smo jih rade volje razdelili med njih. Naslednje dni je sledilo poležavanje, kopanje, nabiranje školjk, zabava ob dobrem pivu in hrani. En dan smo izkoristili za veslanje med mangrovi, kjer smo se počutili kot bi bili v enem izmed piratskih filmov. Gostoljubnost mame Sare je bila celo tako velika, da nam je ponudila vožnjo z avtohtono ribiško jadrnico do peščene sipine sredi indijskega oceana, ki se prikaže zgolj ob oseki. Skok v turkizno morje in potapljanje med koralami in ribami mavričnih barv je bila še pika na i.

*Slika 16: Pogled na morje
Vir: Slavič, 2018*

Žal nas je čas prehitel in prišel je trenutek slovesa. Tanzanija je v meni pustila zanimiv občutek, ki ga težko opišem. Kraj z neverjetno goro, pristno divjino in čudovito kulturo. Popolna država za začetnike backpacking turizma, kjer si lahko pridobiš tako dobre kot tiste bolj grenke izkušnje. Verjamem, da si občutke oblikuje vsak posameznik po svoje, zato – pojdi in doživi.

SANTORINI - VULKANSKI OTOK SANJSKIH BELIH HIŠK

Jana Jaušovec

Geografija in zgodovina (2. letnik)

jana.jausovec1@gmail.com

Santorini (ali grško Thera) je otok vulkanskega nastanka, ki pripada večjemu otočju Kikladov. Večina ga pozna po dih jemajočih razgledih s kaldere na prelepe bele hiške z modrimi strehami, nekoliko manj pa po tem, da je to del arhipelaga, kjer je lociran še zmeraj aktivni vulkan Nea Kamena. Zaradi vulkanskega nastanka otok ponuja ogromno različnih in prečudovitih stvari - najdemo rdečo, črno in belo peščeno plažo, na drugi strani pa ogromne in strme klife, ki so zagotovo največja atrakcija.

Sama sem se v otok zaljubila, ko sem tam preživela dan v sklopu križarjenja po grških otokih. Takrat sem vedela, da se bom še enkrat vrnila tja za več časa, da si ogledam vse te stvari, ki jih ponuja tako majhen otoček s tako zanimivo kulturo in fantastično grško kulinariko. Tako mi je uspelo, da sem za prvomajske praznike še enkrat obiskala to pravljico.

Iskanje letalskih kart in prenočišča

Santorini ima izredno majhno letališče, za katerega redko najdeš direktne lete iz bližnjih letališč. Pa vendar sem želela preizkusiti srečo. Tako je letalsko podjetje Volotea ravno v aprilu pričelo z direktno linijo na Santorini iz Benetk – Marco Polo. S fantom, s katerim sem tja odpotovala, sva nenehno iskala ustrezen datum za počitnice na tem otoku. Tako se je ponudila priložnost, da greva tja za prvomajske praznike. Povratne letalske karte, z dodatno prtljago, na koncu niso bile pretirano drage, kot je najprej kazalo. Očitno sva imela srečo. Prav tako sva dobila izredno ugoden prevoz do Benetk in nazaj s Flixbusom, ki je ravno tedaj tudi dopuščal uporabo kuponov za popuste, in sva tako še za to pot prihranila veliko denarja. Santorini je zelo drag otok, domačini so nama kasneje povedali, da je to zaradi tega, ker so njihovi najzvestejši obiskovalci Američani, ki jim ni težko odpreti denarnice. Iz tega razloga, in seveda tudi njegove izredno oddaljene južne lege glede na ostale otoke, je Santorini otok velikega potrošništva. Iskreno povedano je iz finančnega vidika za nas študente obisk otoka kar precejšen zalogaj. V času bivanja nisem opazila niti enega hostla ali "manj urejenega" hotela.

Na Santoriniju imaš, kar se tiče prenočitve, načeloma tri možnosti: zelo drage hiške na sicer prečudoviti kalderi, ki se nahaja na zahodnih obalah in nekoliko proti severu, dokaj ugodne hotele na vzhodnih nizkih obalah, ki dajejo tipični občutek, kot da si kjerkoli v Sredozemlju, le da je pesek črn, in srednje ugodne zahodne obale nekoliko proti jugu, kjer se pričnejo klifi spuščati, kar je razlog za neverjetne razglede na sosednjo kaldero in čudovite hiške. Sama sva se odločila za zadnjo možnost, ki sva jo našla preko spletne strani Airbnb. Imela sva občutek da sva na Santoriniju, ker sva tudi sama bivala v eni izmed belih hišk, ki sicer niso bile tik na kalderi, a so prav tako ponujale nepozabne razglede in sončne zahode.

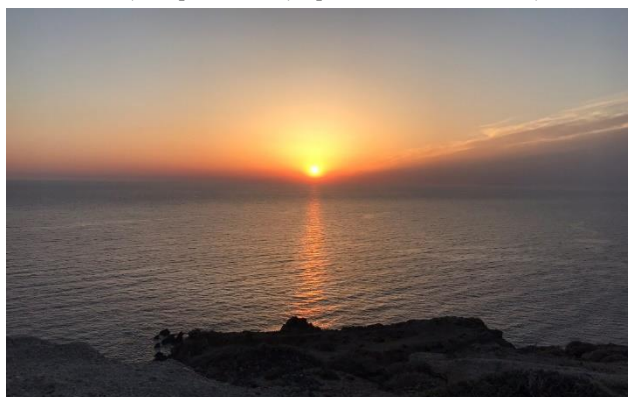
Akrotiri in rdeča plaža

Ko sva prispela na otok, sva se hitro dogovorila, da če bo le mogoče, se ne bova sama neposredno vpletala v tamkajšnji promet. Kakšna pravila in prometni znaki! Pelješ, trobiš, mahaš z rokami in ti mogoče uspe priti iz križišča z odvzemom prednosti ... A sva na koncu vseeno tvegala. Bivala sva namreč v mestecu Akrotiri, ki je najbolj oddaljeno od vseh glavnih znamenitosti na otoku, a sva bila na koncu prav hvaležna, da sva si izbrala to vasico. Imela je vse, kar sva potrebovala; tri manjše restavracije, dve lokalni trgovinici in predvsem mir! Do centra sva se morala spustiti po hribu navzdol od najinega apartmaja, mimo majhne šole in ruševin utrdbe, ki je bila pred velikim potresom leta 1956 izredno velika znamenitost otoka. Zdaj je v večini polepljena s trakovi, ki ne dopuščajo, da bi se povzpел nanjo in obenem napovedujejo prenovo.

Hitro sva začela z raziskovanjem preostalega dela otoka in glede na nasvete domačinov pričela osvajati najpomembnejše in manj pomembne znamenitosti. Prvi dan sva se odpravila kar peš na znamenito rdečo plažo, ki ni bila pretirano oddaljena od najinega prenočišča, a se v naslednjem tednu nisva vrnila več tja, zaradi turistov iz Azije s takšnimi in drugačnimi aparaturami, ki uničijo celotno vzdušje, ki ga ta plaža nudi. Splačalo se jo je videti, poslikati, nabrati par kamenčkov za spomin, to pa je tudi vse. Zaradi tega prvega dne sva se nekoliko ustrašila, kako bo izgledalo še naslednjih 5 dni, ki sva jih na otoku nameravala preživeti. Rdeča plaža sploh ni ena izmed najbolj obiskanih stvari in sva se že izgubila v trumi turistov. Kar pa je bilo še najbolj zanimivo pa je bilo dejstvo, da se je to dogajalo konec aprila, ko še sploh ni vrhunec sezone.

Sončni zahod na svetilniku

Ker sva že prvi dan imela težavo z iskanjem avtobusne postaje v Akrotiriju, sva se hitro opogumila in najela avto. Ta nama je resnično olajšal premikanje po otoku v naslednjih štirih dneh. Avto sva z namenom najela že prvi večer, saj nama je lastnica apartmajev predlagala, naj si ogledava sončni zahod iz najbolj južne strani otoka. Sicer je vsem turistom v navadi, da si sončni zahod ogledajo iz vasice Oia, a je tudi ta točka pričarala neverjetno magično vzdušje, sončni zahod pa je bil prav tako neverjeten. Sem sva se vrnila še enkrat, ko sva ugotovila, da Oia ne bo tako magična.

*Slika 1: Sončni zahod iz svetilnika pri Akrotiriju
Vir: Jaušovec, 2018*

Fira

Fira je glavno mesto in ob enem tudi najbolj obiskana točka otoka. Z ozkimi ulicami, ki se med seboj prepletajo, je vzdušje prav posebno. Če obiščeš to mesto, je skoraj obvezno, da se vsaj v eno smer povzpneš peš do znamenitega majhnega пристanišča pod Firo, do katere vodi vijugasta pešpot s kar 600 stopnicami. Ta pot je znana po osličkih, ki te ponesejo navzdol ali navzgor. Meni osebno so se zelo smilili, zato sem takoj vedela, da to ne pride v poštev. Zaradi tega sva se kar v obe smeri odpravila peš, možnost je bila sicer tudi gondola, ki nenehno vozi, a je izredno obljudena z strani turistov, ki pridejo na otok z morske strani.

V sami Firi je najbolj zanimiv pogled z vrha kaldere, ki pričara neverjetno vzdušje. Sama bi priporočala vsakomur, da si kljub visokim cenam privošči odličen grški frap s pogledom na kaldero in belo-modre hiške in križarke, ki se vsakodnevno tukaj zasidrajo. Sicer se v samem mestecu nahaja še kar nekaj zanimivih znamenitosti. Three Bells of Fira, oziroma grška katoliška cerkev, Arheološki muzej, a zame je na koncu dneva še zmeraj najljubši razgled.

Filmska Oia

Svetovno znana Oia (beri Ija), ki sva jo obiskala tretji dan najinega bivanja na otoku, je ozadje marsikaterega znanega filma. Vasica je resnično balzam za oči, zaradi česar je kar trikrat zapored prejela naziv najlepše vasice na svetu. Vrsta belo-modrih odtenkov hišk, ki so posejane naravnost v klif, so na pogled nekaj neverjetnega. Ko se sprehajaš po glavni ulici, ki vodi skoraj po vrhu kaldere, lahko opazuješ vrsto hišk pod seboj, ki so sedaj seveda namenjene bivanju

turistov. Vsaka ima svoj bazenček, snežno belo teraso in seveda "pogled za milijon dolarjev". Malo za šalo in malo za res, za eno izmed takšnih hišk se znebite minimalno 200 € pa tja do 2000 € za eno noč, a doživetje naj bi bilo enkratno. Tega samq sicer nisva izkusila, a nič za to. Sprehodila sva se mimo prelepe cerkvice, znanega mlina in še mimo nekaterih drugih zgradb, ki so nekaj posebnega na pogled, a nimajo prav posebne vloge.

*Slika 2: Pogled na kaldero in Oio
Vir: Jaušovec, 2018*

Ko se je približeval večer, sva se odločala, da bova ostala še toliko, da doživiva ta neverjetni sončni zahod. Bilo je tri ure pred sončnim zahodom in, če verjamete ali ne, vsa idealna mesta za to doživetje so že bila zasedena. Zaradi vseh turistov, ki so se kopičili, sva izgubila voljo. Odpravila sva se na drugo stran otoka, kjer sva bivala, in si poiskala čisto svojo točko, kjer sva se izognila vsemu temu vrvežu turistov.

Nea Kameni

Nea Kameni oziroma nenaseljen otoček, ki spada k Santoriniju, je znan kot še zmeraj vulkansko aktiven otok. Z vsakim izbruhom se njegova površina nekoliko poveča. Viden je z vseh strani otoka, nanj pa vsakodnevno vozijo izletniške ladjice, ki izplujejo iz Fire in drugih lažje dostopnih pristanišč. Ker si tega nazadnje nisem uspela ogledati, sem imela izredno veliko željo. Saj veste, geografi ne moremo iz svoje kože. Tako sva rezervirala mesto na ladji pri eni izmed lokalnih agencij, se odpeljala do Fire in ponovno odšla do pristanišča, kjer sva se vkrcala na ladjo. Takoj me je presenetilo neverjetno znanje angleščine naše vodičke in kasneje tudi geografije, geologije in drugih sorodnih ved. Stvar je razložila enostavno, a še zmeraj na nivoju, in izredno zanimivo.

Ko smo prispeli na otoček, smo se povzpeli na vrh vulkana, ki je nazadnje izbruhnil leta 1956. Na samem otočku imajo razporejenih veliko naprav, ki spremljajo dogajanje na tem aktivnem vulkanu, tako da jih dandanes ne more kar tako presenetiti. Kljub temu, ko vidiš, kako se iz raznih odprtih kadi, ko občutiš kako je notranjost zemlje vroča ter kako dejansko smrdi po gnilih jajcih, te kar spreleti. Imeli smo nekaj časa, da smo si ogledali vrh, se sprehodili okoli velikega in nekaterih manjših kraterjev ter se nato vrnili do pristanišča. Obkrožili smo otoček, se vmes ustavili še pri vročih vrelih morske vode, kjer je voda od velike vsebnosti žvepla resnično rumena. Velja za zdravilno vodo, zaradi česar se na tem mestu mnogo turistov tudi kopa.

*Slika 3: Pogled z vrha kraterja na otok Nea Kameni in v ozadju kaldera s Firo
Vir: Jaušovec, 2018*

Črna plaža

Ko sva imela še zadnji dan sposojen avto, sva ugotovila, da si nisva ogledala le še znamenite črne plaže, ki se nahaja ob mestu Kamari. To je najbolj turistično letoviško mesto na celotnem otoku. Tukaj se otok izravna, ni več znamenite visoke kaldere, morje je enostavno dostopno. Nastanitve so tudi čez poletne mesece zaradi velike ponudbe dokaj cenovno dostopne. Ko sva se odpravila tja, je bilo to pravo mesto duhov. Tu in tam je bil odprt kakšen hotel, plaža je bila sicer urejena, z možnostjo koriščenja ležalnikov in senčnikov, vendar na njej ni bilo veliko turistov. Kar se tiče barve plaže, je resnično neverjetna - črn pesek nudi prav posebno doživetje. Pa vendar ne želim vedeti, kako vroče je tu v pravih poletnih mesecih. Tedaj je bil sicer nadpovprečno topel april, a pesek je bil že takrat peklensko vroč.

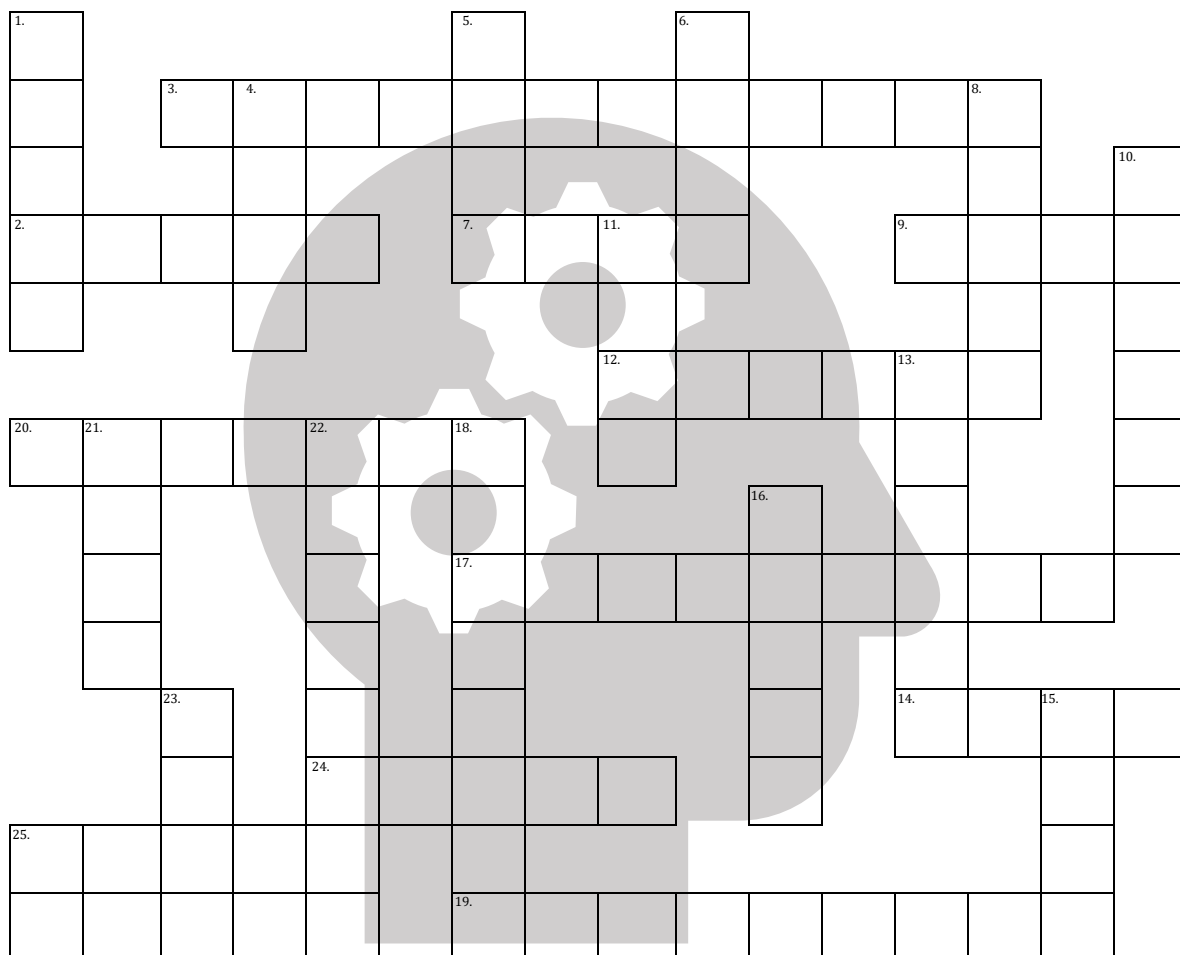
Za na konec

Teden, preživet na Santoriniju, je bil nekaj posebnega in nepozabnega. Tako majhen otok ponuja toliko različnih stvari, da si nenehno začuden in presenečen. Že od nekdaj sem sanjala, da se bom odpravila tja, in moram reči, da je vredno, ker je resnično edinstven kraj za nas, turiste. Le-teh pa je občutno preveč, zaradi česa določene znamenitosti izgubijo svoj čar. Vsakemu, ki ga slike Santorinija in neverjetna grška kulinarika vsaj malo privlačijo, bi predlagala, da ga obiščejo, a nedvomno pred ali po sezoni. Sama bi se rada še enkrat vrnila tja, morda za manj dni, ker otok hitro obkrožiš in vse osvojiš, in še kak mesec prej ali kasneje ob koncu sezone, ko je kakšnih pet tisoč tehnično oboroženih Azijcev manj. ☺

*Slika 4: Črna plaža v Kamariju
Vir: Jaušovec, 2018*

KRIŽANKA

VODORAVNO

2. Gorovje v Afriki
3. Zeleni kontinent
7. Fizikalna količina
9. Mesto v jugovzhodni Franciji
12. Ognjenik
14. Švedska pop skupina
17. Najjužnejši grški otok
19. Slo. presihajoče jezero
20. Zemljepisno samostojen kraj z nekaj hišami
24. Sipka peščena rečna naplavina
25. Robni del oceana, bolj ali manj ločen od njega z deli kopnega, otoki, podvodnimi vzpetinami

NAVPIČNO

1. Območje
4. Gorovje med Evropo in Azijo
5. Četrti planet od Sonca
6. Najsvetlejša zvezda v ozvezdju Lire
8. Prevozno sredstvo
10. Država severne Evrope
11. Raztaljena kamnina, ki jo bruha vulkan
13. Črna celina
15. Drugo največje mesto Češke
16. najdaljša francoska reka
18. Starinska beseda za mah
21. Gorovje ob obali Južne Amerike
22. Prestolnica Prlekije
23. Vzpetina, ki se dviga nad okolico
25. Maribor

MARIBOR – STARO MESTNO JEDRO PONOČI

Drozg, V., 2016. Urbana geografija, študijsko gradivo. Maribor: Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta.

Rebernik, D., 2008. Urbana geografija: geografske značilnosti mest in urbanizacije v svetu. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Festival Borštnikovo srečanje. URL: <http://www.borstnikovo.si/sl/> (25. 8. 2018).

Festival Maribor. URL: <http://www.festivalmaribor.si/> (25. 8. 2018).

Festival Lent. URL: <http://www.festival-lent.si/> (25. 8. 2018).

EKOLOŠKI ODTIS, BIOKAPACITETA IN URAVNOTEŽENOST EKOLOŠKEGA STANJA

Kajfež Bogataj, L. (2017): Planet, ki ne raste. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Borucke M., Moore D., Cranston G., Gracey K., Iha K., Larson J. idr. (2013): The National Footprint Accounts' underlying methodology and framework.

Ewing B., Goldfinger S., Wackernagel M., Meredith S., Rizk S., Reed A. idr. (2008): The Ecological Footprint Atlas 2008.

Žun Š. (2013): Merjenje in vrednotenje trajnostnega razvoja lokalnih skupnosti z metodo ekoloških sledi in okoljskega prostora. Doktorska disertacija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Lin D., Hanscom L., Martindill J., Borucke M., Cohen L., Galli A. idr. (2016): Working Guidebook to the National Footprint Accounts, 2016 Edition.

Spletni vir 1: Data and Methodology. URL: <https://www.footprintnetwork.org/resources/data/> (9. 9. 2018)

Spletni vir 2: Glossary. URL: <http://www.footprintnetwork.org/resources/glossary/> (8. 9. 2018).

Spletni vir 3: Človeštvo porabi enoletne vire, ki jih ponuja planet Zemlja, že v dobrih sedmih mesecih. URL: <https://www.rtvsllo.si/okolje/novice/clovestvo-porabi-enoletne-vire-ki-jih-ponuja-planet-zemlja-ze-v-dobrih-sedmih-mesecih/429080> (9. 9. 2018).

Spletni vir 4: What Is An Ecological Footprint? URL: <http://www.stepsforward.org.uk/tech/footprint.htm> (10. 9. 2018).

Spletni vir 5: Ecological Footprint Explorer. URL: <http://data.footprintnetwork.org/> (10. 9. 2018).

UČILNICA V NARAVI IN UČENJE NA PROSTEM

English Outdoor Council (2014). Pridobljeno 23. 5. 2017, <http://www.englishoutdoorcouncil.org/>

Ford, P. (1986): Outdoor Education: Definition and Philosophy. Pridobljeno 23. 5. 2017, <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED267941.pdf>

Institute for Outdoor Learning (2017). Pridobljeno 23. 5. 2017, <https://www.outdoor-learning.org/>

Skribe Dimec, D. (2014): Pouk na prostem. V Mršnik, S., Novak, L. (Ur.): Spoznavanje okolja/Naravoslovje in tehnika (str. 79–82). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

The Outdoor Classroom Project (2015). Pridobljeno 23. 5. 2017, <http://outdoorclassroomproject.org/about/the-outdoor-classroom/>

OSVETLJENOST CERKVA V MARIBORU IN OKOLICI

Mohar, A., Zagmajster, M., Verovnik, R. in Bolta Skaberne, B. (2014). Naravi prijaznejša razsvetljava objektov kulturne dediščine (cerkva). Dostopno na: http://temnonebo.splet.arnes.si/files/2010/08/naravi_prijaznejša_razsvetljava_brosura_web.pdf. (30. 4. 2017).

Plut, D. (1999). Regionalizacija Slovenije po sonaravnih kriterijih. V: Geografski vestnik, 71, 1999, 9–25. http://zgs.zrc-sazu.si/Portals/8/Geografski_vestnik/gv71-plut.pdf. (30. 4. 2017).

Register nepremične kulturne dediščine, Ministrstvo za kulturo. Dostopno na: <http://rkd.situla.org/>. (25. 3. 2017).

Ur. l. RS št. 81/2007. (2007). Uredba o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/82114>. (13. 5. 2017).

PREBIVALSTVENA POLITIKA INDIJE

Burke, J. (2014). India's population policies, including female sterilisation, beset by problems. Povzeto 3. 9. 2018 iz: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/13/india-population-growth-policy-problems-sterilisation-incentives-coercion>.

Child Protection and Child Rights (b.d.). Povzeto 3. 9. 2018 iz: <http://childlineindia.org.in/Reproductive-and-Child-Health-Programme.htm>.

Family Planning in India (b.d.). Povzeto 4.9.2018 iz: <http://www.yourarticlelibrary.com/notes/family-planning-in-india-notes-on-family-planning-in-india/39632/>.

Growth of Population in India (b.d.). Povzeto 3. 9. 2018 iz: <http://www.economicdiscussion.net/population/growth-of-population-in-india-timeline-and-statistics/4487>.

Highlits on Nation Population Policy (b.d.). Povzeto 4. 9. 2018 iz: <http://www.yourarticlelibrary.com/law/highlights-on-national-population-policy-2000-india/31384/>.

Malačič, J. (2006). Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli. Ljubljana.

What is Wrong with the Family Plannig Program in India (b.d.). Povzeto 4. 9. 2018 iz: <https://socialissuesindia.wordpress.com/2014/12/24/what-is-wrong-with-the-family-planning-program-in-india/>.

World bank open data (b. d.). Povzeto 4. 9. 2018 iz: <https://data.worldbank.org/>

JUMBO-JUMBO TANZANIA

Fitzpatric, M., 2018. Lonley Planet Tanzania. Singapur: Lonley Planet Publications Pty Ltd

Wikipedia. Tanga. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Tanga,_Tanzania (3. 9. 2018)

REVIJA GEOUM JE NASTALA V SODELOVANJU S/Z:

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

Študentski svet

in

UNIVERZA V MARIBORU • FILOZOFSKA FAKULTETA

ODDELEK ZA GEOGRAFIJO

